

Skład osobowy

Szkice o prozaikach współczesnych

NR 3188

Skład osobowy

Szkice o prozaikach współczesnych

Część 1

Redakcja naukowa
Agnieszka Nęcka, Dariusz Nowacki, Jolanta Pasterska

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Katowice 2014

Redaktor serii Historia Literatury Polskiej
Marek Piechota

Recenzent
Dorota Kozicka

Redaktor Małgorzata Poglódek
Projektant okładki Aleksandra Gaździcka
Redaktor techniczny Barbara Arenhövel
Korektor Luiza Przełożny
Łamanie Alicja Załęcka

Copyright © 2014 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-146-1
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-147-8
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 39,5. Ark. wyd. 50,00. Papier
Alto 80 g, vol. 1.5 Cena 68 zł (+VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Spis treści

Od redaktorów	7
Michał Kłosiński	
Melancholia i styl. O twórczości Marka Bińczyka	9
Piotr Gorliński-Kucik	
Światotwórstwo. O prozie Jacka Dukaja	33
Bernadetta Darska	
Archiwa różnych odmian inności. O twórczości Izabeli Filipiak	59
Bernadetta Darska	
Skandaliczny intelektualizm. O twórczości Manueli Gretkowskiej	77
Bernadetta Darska	
Przeszłość nie przemija, a nostalgia trwa. O prozie Pawła Huellego	107
Wojciech Rusinek	
<i>Horror metaphysicus</i> . O twórczości Ignacego Karpowicza	129
Wojciech Rusinek	
Między PRL-em a ponowoczesnością O prozie Zbigniewa Kruszyńskiego	149
Agnieszka Nęcka	
Między Erosem i Tanatosem. O twórczości Wojciecha Kuczoka	167
Anna Jamrozek-Sowa	
Duch wielkiej literatury. O twórczości Antoniego Libery	199
Sonia Gwóźdź-Rusinek	
Gdyby ucho mogło mówić. O twórczości Macieja Malickiego	217

Agnieszka Nęcka	
W pogoni za umykającą opowieścią. O prozie Mirosława Nahacza	227
Agnieszka Nęcka	
Fascynacja prowincją. O twórczości Daniela Odii	243
Kazimierz Maciąg	
Triumf realizmu. O pisarstwie Kazimierza Orłósia	259
Michał Bandura	
„Jakim słowem ogarnąć czas...”. O twórczości senioralnej Mariana Pan- kowskiego	283
Arkadiusz Luboń	
Futbol i kaznodziejstwo. O pisarstwie Jerzego Pilcha	309
Jolanta Pastarska	
Maski i role. O prozie Janusza Rudnickiego	359
Magdalena Boczkowska	
Eskapada z muzeum prozy. O twórczości Zyty Rudzkiej	383
Magdalena Boczkowska	
Zaczarowane światy. O prozie Mariusza Sieniewicza	395
Agnieszka Nęcka	
Zmagania z metafizyką. O twórczości Jerzego Sosnowskiego	417
Elżbieta Dutka	
Heterotopie. O twórczości Andrzeja Stasiuka	437
Grażyna Maroszczuk	
„umiera przeżyty dzień”. O twórczości Piotra Szewca	467
Bernadetta Darska	
Między realnością a mitem. O twórczości Olgi Tokarczuk	491
Elżbieta Dutka	
Historyjki czy historie? Parabole czy alegorie? O prozie Magdaleny Tulli	525
Agnieszka Nęcka	
Melancholijna pętla. O twórczości Krzysztofa Vargi	551
Wojciech Rusinek	
Estetyka i rozkład. O prozie Michała Witkowskiego	583
Noty o Autorach	605
Indeks osobowy	609
Summary	
Zusammenfassung	

Od redaktorów

Prace zawarte w tym tomie skupiają się wokół twórczości dwudziestu pięciu polskich pisarzy współczesnych, co natychmiast uruchamia pytanie: dlaczego akurat tyłu i skąd się wziął taki, a nie inny spis treści?. Zanim odpowiemy, chcemy oznajmić, że przedsięwzięcie zatytułowane *Skład osobowy...* zostało pomyślane jako publikacja otwarta i obliczona na kilka tomów; w przygotowaniu znajduje się część druga o zbliżonej objętości.

Zarówno tom niniejszy, jak i kolejne planowane odsłony nie przynoszą monografii polskiej prozy współczesnej, lecz są jedynie zbiorem omówień i interpretacji dorobku poszczególnych twórców. Mamy pełną świadomość, że jest to zbiór, patrząc od strony formalnej, nieco staroświecki, gdyż został zorganizowany wokół osoby autora/autorki i w jakiejś mierze upodobniony do popularnego leksykonu (w układzie holenderskim). Podobieństwa bywają oczywiście złudne, wszak *Skład osobowy...* przypomina także przewodnik po twórczości aktywnych po roku 1989 powieściopisarzy i nowelistów, po trosze jest również repetytorium przygotowanym z myślą o odbiorcach, którzy na doświadczenia prozy lat 90. ubiegłego wieku patrzą dziś wyłącznie historycznie. Tak czy owak, chodziło nam o konstrukcję otwartą, której nie można by obarczyć zarzutem, że nie zostali — tutaj i w kolejnych odsłonach — wyszczególnieni wszyscy prozaicy, którzy na to zasługują. Sam zaś rzut oka na spis treści szybko pozwoli się zorientować Czytelnikowi, że powodował nami lęk przed arbitralnością i obawa przed ciągle jeszcze przedwczesną „kanonizacją”, choć nie mamy wątpliwości, że co najmniej połowa bohaterów niniejszego tomu to osobistości, które trzeba widzieć jako zaludniające Parnas.

Przekrojowy charakter tej prezentacji jest, mamy nadzieję, ewidentny. Mamy tu indywidualności prozatorskie należące do trzech pokoleń, a jeśli wziąć pod uwagę czas pojawienia się na scenie literackiej, najstarsze i naj-

nowsze wystąpienia debiutanckie dzieli mniej więcej pół wieku. Aktywność twórczą aż trzech spośród naszych dwudziestu pięciu autorów przerwała śmierć; różne są rozmiary dorobku i zakres pisarskiej sławy, poetyki i pomysły na uprawianie beletrystyki. Owa różnorodność czy „różnojęzyczność” spotyka się z autorskością wypowiedzi badaczy i krytyków, którzy powierzyli nam swoje prace. Warto to zaakcentować — poszczególne szkice przynoszą właśnie spojrzenie autorskie, różnią się co do sposobu prezentacji, a nawet pod względem merytorycznej szczegółowości. Ta ostatnia uwaga odnosi się zarówno do opisów i ocen twórczości pisarek i pisarzy, jak i do zestawień biobibliograficznych, które zostały dołączone do każdego szkicu; one także pochodzą od autorów, którzy zgodzili się wziąć udział w tym przedsięwzięciu.

Melancholia i styl

O twórczości Marka Bieńczyka

Michał Kłosiński

Odrzucenie antyfikcyjności i wytworzenie metafikcji o tendencji albo fabulacyjnej, albo nieepickiej — to, zdaniem Przemysława Czaplińskiego, oznaki przełomu w literaturze po roku 1989¹.

Na przykładzie *Terminalu* Marka Bieńczyka pokazuje Czapliński, że największą siłą „metafikcyjności” nowych tekstów jest ich otwarte wskazywanie sieci własnych powiązań intertekstualnych. Badacz bardzo silnie zarysowuje opozycję antyfikcja — metafikcja, służącą opisaniu zmian stosunku tekstu do rzeczywistości. Jednak, w przypadku tekstów Bieńczyka, ta opozycja wydaje mi się niewystarczająca. Na *Terminalu* charakterystyka Czaplińskiego sprawdza się bez wątpienia, bo tekst Bieńczyka nosi postulowane przez krytyka „ślady przełomu”: „wprowadzenie autorskiej świadomości gatunkowej i estetycznej do tekstu oraz budowanie świata przedstawionego z fikcyjnych cegiełek”², a także „uznanie świata realnego za fikcję, nadanie rzeczywistości charakteru fikcyjnego”³. Trudno nie zgodzić się na wpisanie Bieńczyka w „nieepicki model prozy”, który zawiera, powtórzmy za Czaplińskim: „poetyckość, czyli nadorganizację językową, opieranie wypowiedzi narracyjnej na interferencji małych i wielkich figur semantycznych, a także otwartość na trzeci z rodzajów — dramatyczny”⁴. Trudno też odmówić Bieńczykowi miejsca w szufladce z prozą dygresyjną, do której gorliwie wciska go Czapliński. Każdej książce da się, w trybie ankiety czy statystyki, przypisać jakiś zestaw cech czy kategorii — tak wygląda próba sklasyfikowania *Terminalu*,

¹ P. CZAPLIŃSKI: *Ślady przełomu. O prozie polskiej 1976–1996*. Kraków 1997, s. 116–123.

² Tamże, s. 122.

³ Tamże, s. 123.

⁴ Tamże, s. 140.

tropiąca w powieści Bieńczyka „ślady przełomu”. Najlepszą charakterystykę *Terminalu*, jak i późniejszych książek Bieńczyka, daje Czapliński, kiedy mówi o „traktowaniu prozy jako prezentacji możliwości narracyjnego mówienia”. Konsekwencją takiego ujęcia prozy jest narracja „jako następstwo pastiszów oraz jako ciąg przemian stylistycznych”, której efektem jest „niejednorodność stylistyczna oraz ontyczna niejasność świata przedstawionego; hybrydyczność gatunkowa i rodzajowa”⁵.

W *Terminalu* Bieńczyka szczególnie ciekawa jest właśnie jego hybrydyczność gatunkowa i rodzajowa. Pierwszy akapit rozpoczyna się formułą gawędową: „Coś wam opowiem”⁶, ostatnie zdanie akapitu jest deklaracją tematu miłosnego: „Moja historia jest o miłości, od razu mówię”. Natomiast na okładce *Terminalu* umieszczony został obraz Harmena Steenwycka *Alegoria marności ludzkiego żywota*, który — zarówno poprzez fascynację malarza, jak i samego Bieńczyka — umiejscawia *Terminal* w orbicie refleksji nad tematem *vanitas*, a w szerszej perspektywie — nad problemem melancholii. W ogóle *Terminal* to jest tytuł obcy, a konotuje z jednej strony słowa takie jak: „koniec”, „końcowy”, „ostateczny”, „graniczny”, „śmiertelna choroba” (ang. *terminal disease*), ale „terminal” to przede wszystkim miejsce; miejsce, które wynika z przywołanych wyżej znaczeń, miejsce odlotów i przylotów, granica, miejsce transgresji z jednego państwa do drugiego, z jednego świata do drugiego. I tak funkcjonować będzie w zakończeniu, jako miejsce pożegnania, ale także węzeł komunikacji pomiędzy głównymi bohaterami. *Terminal* to tekst hybrydyczny, podobnie hybrydyczny zestaw rekwizytów przedstawia obraz Steenwycka na okładce: muszla, szabla, kompas, flet, czaszka, książki, lampa, waza, dwie kolorowe szarfy, barokowa trombita. Rekwizyty *vanitas* stanowią odbicie znaczenia „terminalu”, potwierdzenie całego repertuaru jego krańcowych znaczeń. Stanowią integralną część pomysłu na wytrącenie czytelnika z lektury komfortowej. Bo jeśli historia w *Terminalu* jest, jak twierdzi autor, historią o miłości, to już okładka ostrzega przechodnia, że treści, z którymi przyjdzie mu się zetknąć, mogą być okraszone trucizną.

Tekstowa trucizna — pod tym pojęciem rozumiem specyficzny sposób zwracania się do czytelnika, rodzaj zapładniania go marazmem. Owo zapładnianie nie może zdradzać trującej treści, musi być tak przeprowadzone, aby nieświadom niczego czytelnik poprosił o dokładkę:

A jutro, bo teraz chciałbym, abyście spokojnie poszli sobie spać, noc już późna, dzień na pewno mieliście ciężki, w dodatku padało i wiało, jak-

⁵ Tamże, s. 159.

⁶ M. BIEŃCZYK: *Terminal*. Warszawa 1994.

by zasypać miało wszystkie ślady, i pocieszając was, że to niemożliwe, że choćby wyło, dudniło i drżało, zawsze znajdzie się gdzieś fotografia z nieaktualną pieczętką i z uśmiechem nie na temat, jakieś gardło ściśnięte niezależnie od anginy...⁷.

Projektowanie ciężkiego dnia, złej pogody, „drżenia i dudnienia” oraz takich obrazów, w których opisie dominują słowa: „nieaktualny”, „nie na temat”, „ściśnięte gardło”, wytwarzanie tej melancholijnej aury i projektowanie jej na modelowego czytelnika, na owych „was”, zbiorowość, do której i dla której pisze Bieńczyk, nazywam zatrutowaniem, zaszczerpaniem czytelnikowi i sączeniem w jego duszę złowróźbnych i przepelnionych marazmem fantazmatów.

W *Terminalu* owa melancholijna aura, owa trucizna, jest jednocześnie — niczym *farmakon* w tekstach Jacques’a Derridy — lecznicza. Lekarstwo, jakie podaje Bieńczyk, polega na wywołaniu poczucia, że wszyscy znajdujemy się w centrum lektury, że nie jest się X-em lub Y-iem, ale jedynym celem tej opowieści. Do hybrydyczności gatunkowej można dodać wyznanie, które wynika ze szczególnego sposobu spoufalania się z czytelnikiem:

I powiem jeszcze, choć pewnie szczegół ten mógłbym opuścić, lecz z drugiej strony nie chciałbym, abyście dokończyli lektury, niczego z niej nie rozumiejąc, że gdybym miał własnym piórem, choć za wasze pieniądze, rozwinąć wymowę jej spojrzenia rzuconego na talerz...⁸.

Miesiąc, cały miesiąc, czy wam też kiedyś oferowano pół, a może i trzy czwarte wieczności bez warunków wstępnych, na piękną twarz?⁹.

Terminal działa leczniczo nie tylko na piszącego, ale przede wszystkim na słuchaczy owej miłosnej gawędy. Narracja pierwszoosobowa, wplatane w tekst pytania retoryczne i zwroty do czytelnika sprawiają, że samotna lektura zostaje w mistrzowski sposób zamieniona w dialog, w którym Bieńczyk nawiązuje bardziej osobisty, podmiotowy stosunek autora z czytelnikiem. Truciznę melancholii równoważy intymność spotkania, bliskość doświadczeń.

Nick i Marjorie, dwoje bohaterów *Strip-teasu w domu Podrabinka*, to para, która pojawia się w następstwie miłosnego rozmarzenia głównego bohatera. W ten sposób w *Terminalu* zapisana zostaje historia paralelna do głównego wątku fabularnego. W samym środku powieści Bieńczyka znajdujemy

⁷ Tamże, s. 12.

⁸ Tamże, s. 17.

⁹ Tamże, s. 19.

osiem stron o podróży w miejsce przez Nicka wyparte, miejsce, do którego nigdy nie jeździł. Owo ukryte we mgle miasto — coś na kształt Avalonu — to miejsce fantazmatyczne, które Bieńczyk wpisuje w tekst swojej powieści na prawach konstrukcji szkatułkowej, wprowadzając niezależną opowieść dygresyjną. Jej tytuł przywołuje historyczną postać Aleksandra Podrabinka, rosyjskiego dziennikarza walczącego o prawa człowieka, dwukrotnie aresztowanego w ZSRR za krytykę systemu sowieckiego oraz współpracę z podziemiem.

Hybrydyczne mutacje powieści obejmują powieść szkatułkową i fikcję historyczną (nie dotarłem do informacji o rzekomym odebraniu Podrabinkowi domu czy uczynieniu z niego klubu nocnego). Misterna konstrukcja intertekstualna powoduje, że powieść Bieńczyka zmusza zaangażowanego czytelnika do odsiewania elementów fikcyjnych od opisów konkretnych lub jedynie zaznaczanych miejsc, od nazwisk, od zdarzeń, które można ulokować w realnej topografii czy historii. W ten sposób autor osiąga efekt gatunkowej hybrydy — przez wygrywanie symptomów gatunkowości, przez symulowanie wielu gatunków naraz. Nie jest to już zatem po prostu gatunkowa hybryda, tutaj gatunki się nie krzyżują, autorowi udaje się nadać im taką płynność, że próba wpisania tekstu *Terminalu* w jakikolwiek wzorzec gatunkowy staje się niemożliwa. Można w tym przypadku mówić raczej o tym, jaki cel ma owo upłynnianie granic gatunkowych. Bieńczyk pisze „powieść” (tego terminu używam pretekstowo, aby nazywać *Terminal* inaczej niż za pomocą jego tytułu), której istotą okazuje się zmuszanie czytelnika do wynajdywania różnych wzorców gatunkowych, aby przez ten prosty mechanizm dostarczyć mu przyjemności lektury. Tekst Bieńczyka najbliższy jest powieści profesorskiej¹⁰, której wyznacznik stanowi intelektualna gra z czytelnikiem.

Według Elaine Showalter, jedną z najbardziej wyraźnych cech powieści profesorskiej jest gra z konwencjami literackimi, odwoływanie się do innych książek. Owa gra wiąże się przede wszystkim z satyrycznym i krytycznym podejściem do wydarzeń z życia akademii. Wplecione w tekst *Terminalu* fragmenty doskonale oddają przywiązanie Bieńczyka do sali wykładowej czy szerzej — kampusu:

Następnego dnia, przeczytajcie to jednak dzisiaj, udałem się ponownie na wykład Słynnego Filozofa. [...] Nie ma imienia własnego, konstatował ku mojej uldze. To, co nazywa się powszechnie imieniem własnym,

¹⁰ Na temat powieści profesorskiej (z angielskiego: *academic novel*, *campus novel*), która w polskim literaturoznawstwie nie występuje, zob. w E. SHOWALTER: *Faculty towers: academic novel and its discontents*. Oxford 2005.

istnieje w systemie różnic; jednostkę określa nie imię, ale odniesienie do imion innych. Aby imię było rzeczywiście własne, musiałyby istnieć tylko jedno imię własne, które nie byłoby już imieniem, lecz czystym nazwaniem czystego bytu¹¹.

Tego typu refleksji jest w tekście Bieńczyka o wiele więcej i nie są to odwołania — jak w cytowanym przykładzie — jedynie do Jacques'a Derridy, ale także do innych osób, które skrywają się pod pisanymi wielką literą pseudonimami, jak: Sztukmistrz Młodszy, Długi Rzeźbiarz, Duży Pisarz, czy wreszcie rywal — Tango Noir. Nawet bohater-narrator powieści Tango Noir występuje jako Nieprawdopodobny Oszust, Sinawy Prochowiec vel Dziurawe Palto, a zatem już nie Marck/Mark/Marek, lecz przechrzczone na modłę innych postaci karykatura. Bieńczyk doskonale radzi sobie z satyrycznym ujęciem środowiska akademickiego, które opisuje w perspektywie wycieczek, wizyt w bibliotece, wykładów czy w końcu wyjazdu stypendystów nad morze.

W kulminacyjnym punkcie *Terminalu* środowisko studenckie wybiera głównego bohatera na swojego przedstawiciela. Bieńczyk parodiuje próbę narzucenia studentom utartych schematów kulturowych, bunt jego bohatera jest o tyle komiczny, że w ramach sprzeciwu wobec dyrektyw szefostwa odrzuca kategorie rasy, pochodzenia, regionu jako wyznaczników ról społecznych, obnażając ich funkcję:

Co naród, to inne danie, poprosili szefowie, oblizując wargi, do tego krótkie objaśnienia, stolica, powierzchnia, dochód narodowy per capita, skąd się tu przecież wzięliśmy, i strój ludowy, jak się da. Nie będę, nie ugotuję, nie da się, pyzy nie, bigos nie i flaczki też nie, upierałem się jak mazowiecki chłop, nie rozróżniać, nie wyszczególniać, nie opisywać i nie porównywać, byt brać bezpośrednio, człowiek, tylko człowiek jako taki, a nie od razu rasa i jej przysmaki, recytowałem pobraną niedawno lekcję, jestem Murzynem, jestem Hindusem, Chińczykiem i Rumunem, przypomniało mi się, i Arabem też mogę być¹².

Przemowa Marka, autoretoryczna i parodystyczna, jest w swej istocie zabawą w wielką improwizację, pastiszem improwizacji w ogóle, przesmiewczym przekształceniem pochwalnego przemówienia, które przerodziło się w dygresyjną logoreę. Stylizacja na język pompatycznego wykładu filozoficznego to tylko jeden z przykładów na to, w jak mistrzowski sposób Bieńczyk adaptuje na potrzeby tekstu właściwości różnych dyskursów.

¹¹ M. BIEŃCZYK: *Terminal...*, s. 54–55.

¹² Tamże, s. 102.

W zestawieniu z *Melancholią...*, wydaną cztery lata po *Terminalu*, tekst „powieści” Bieńczyka wymyka się prostym próbom wpisania jej w schemat pisarstwa czysto terapeutycznego. Oczywiście, *Terminal* doskonale poddaje się lekturze psychoanalitycznej, szczególnie jeżeli potraktujemy go jako zapis pracy żałoby po utraconej miłości. Niemniej, kiedy powieść porówna się z eseistyczną *Melancholią...*, dostrzec można głębsze relacje, które łączą polskiego pisarza z myślą Jacques’a Derridy. Mam na myśli jego artykuł *Śmierci Rolanda Barthes’a*¹³, który wszedł w poczet tekstów żałobnych zebranych w książce *Praca żałoby*¹⁴.

Bieńczyk pisze *Melancholię...* tak, jak Derrida pisze *Pracę żałoby*, poświęcając ją pisarzom, filozofom, poetom, to znaczy wyczytując z ich tekstów świadectwa melancholii. Przez ten pryzmat próbuje sięgnąć do istoty owego zjawiska. Zależy mu także na tym, aby swoim problemem zarazić czytelnika. Dlatego w *Melancholii...* powtarza się model retorycznego kontaktu z odbiorcą sprawdzony w *Terminalu*: „Przechodniu, zatrzymaj się (skoro już przeczytałeś ten wiersz, a to dla mnie ważne) przed nowym Carrousel”¹⁵; „Dlatego proszę cię, przechodniu, nie wpatruj już się w ten korzeń pod butem”¹⁶. Gdyby książka Derridy była wcześniejsza, można by się pokusić o stwierdzenie, że Bieńczyk powtarza jego gest, tymczasem te dwie, paralelne, w moim przekonaniu, analizy dwóch bliskich sobie zjawisk — pracy żałoby oraz melancholii — prowadzone są niezależnie i proponują dwa różne rozwiązania. O ile Derrida przepracowuje swoją żałobę w relacji z konkretnym autorem i jego tekstem, o tyle Bieńczyk przedstawia problem melancholii jako rondo, którego zasadą jest tekstualne powtórzenie. W ten sposób odwołuje się Bieńczyk do Sigmunda Freuda w tytułach kolejnych rozdziałów: „IV. Freud i twarz melancholijna”; „X. Freud, odbłask i regres”; „XVII. Freud, pożądanie i nierealność”. Freud nie jest jednak głównym bohaterem esejów zawartych w *Melancholii...*, trudno byłoby wskazać także jakąś konkretną postać, będącą bohaterem tekstu Bieńczyka. Podtytuł książki wskazuje na „tych, co nigdy nie odnajdą straty”. Ów zastępujący imiona zaimek wskazujący ciekawie problematyzuje cały cykl esejów, bo nie wymieniając melancholików na stronie tytułowej, nazywając natomiast ich cierpienie, Bieńczyk zachowuje literacką „tajemnicę” lekarską, stanowiącą tajemnicę lektury. Bohaterką książki jest sama melancholia i jej związki z pisarzami, filozofami, z wielkimi tego świata, których teksty zbiera autor w coś na kształt pamiętnika. Bieńczyk

¹³ J. DERRIDA: *Les morts de Roland Barthes*. „Poétique” 1981, nr 4, s. 269–292.

¹⁴ J. DERRIDA: *The work of mourning*. Eds. P.-A. BRAULT, M. NAAS. London 2001.

¹⁵ M. BIEŃCZYK: *Melancholia. O tych, co nigdy nie odnajdą straty*. Warszawa 1998, s. 138.

¹⁶ Tamże, s. 7.

szkicuje historię mającą swój początek i koniec, to w dygresyjnej narracji tkwi siła jego naukowego pisarstwa:

Paryż przez kilkanaście lat żmudnych robót odtwarzał dokładnie na tym samym dziedzińcu Luwru przestrzeń melancholijnego doświadczenia, w której spotykały się wówczas, i spotykają nadal, odchodzące gruzami miasto stare i budowane na nim, jeszcze tu niewyraziste, jeszcze fragmentaryczne, miasto nowe¹⁷.

Bez ujmę dla Bieńczyka można wskazać język, który ową refleksję zapładnia. W eseju *Pokolenia jednego miasta* pisał Jacques Derrida: „Pytania w rodzaju: »czy jest miasto« i »czy jest stolica?« mają dziś dodatkowo melancholijny albo eschatologiczny charakter”¹⁸. Echa cytowanej refleksji znajdują w tekście Bieńczyka swe odbicie; przecież nie jest to jedyne źródło, z którego stylistycznych dobrodziejstw korzysta autor *Melancholii*... Dokładnie stronę dalej przywołany zostanie inny krytyczny analityk współczesności – Jean Baudrillard, którego styl podchwyci z olbrzymim kunsztem Bieńczyk: „Żyjemy, twierdzi Baudrillard, w świecie »po orgii«, w którym wyzwoliliśmy wszystkie możliwości, przebiegliśmy wszystkie drogi, wykorzystaliśmy wszystkie środki produkcji, a nawet wirtualnej nadprodukcji rzeczy, ideologii, przekazów...”¹⁹. Cała siła tego pisarstwa tkwi właśnie w swobodnym zonglowaniu stylem, nie w zapożyczeniu – takie określenie byłoby krzywdzące – lecz w przenikaniu do niego innych dyskursów, stylów i sposobów myślenia w taki sposób, że dochodzi między nimi w tekście Bieńczyka do komunii, zgody, dialogu. Początkiem owego dialogu intertekstów jest postawione przezeń za Juliuszem Słowackim pytanie o rodowód melancholii. Wśród „tych, co nigdy nie odnajdą straty”, do których owo pytanie zostaje skierowane, wymienia autor: cesarzową austriacką Sissi, Zygmunta Krasińskiego, Albrechta Dürera, Charles’a d’Orléans, Gerarda Nerval, Waltera Benjamina, Sørensa Kierkegaarda, Antoniego Malczewskiego, Roberta Burtona, Jana Jo Rabendę. Obok tych kochanków melancholii znajduje się także miejsce dla czytelnika-przechodnia, do którego i dla którego pisana jest ta naukowa gawęda.

Bieńczyk traktuje problem melancholii bardzo osobiście: „Dla melancholii, jak ją widzę, nie chcę szukać ulgi, terapii, czy bogactwa w duchowym przeobrażeniu, które wyprowadza nas siłą tej czy innej wiary poza jej ob-

¹⁷ Tamże.

¹⁸ J. DERRIDA: *Pokolenia jednego miasta. Efemeryda*. Przeł. W. SZYDŁOWSKA. „Lettre internationale” 1993–1994, s. 14.

¹⁹ M. BIEŃCZYK: *Melancholia...*, s. 8.

reń”²⁰. Z terapeutycznego punktu widzenia ten postulat stanowi przykład odrzucenia lekarstwa, buntu przeciwko zastosowaniu jakiejś metody leczenia się z trapiących jednostkę dolegliwości. W ostatnim z esejów zamieszczonych w *Melancholii... (W studni melancholii)* Bieńczyk podsumowuje dekonstrukcję tego pojęcia, podważając tezę o konieczności wyleczenia. Melancholia przestaje być w tym rozumieniu stanem czysto chorobowym, jej kulturowe nacechowanie ulega przemieszczeniu, ponieważ Bieńczyk uwalnia ją z opozycji choroba — duchowe przeobrażenie, negatywne — pozytywne, przywracając jej, tym samym, status pośredni; stąd jego niezgoda na wykraczanie „poza obręb” melancholii: „Wolę melancholię, gdyż pozostaje tu nisko, w świecie, który widzi alegorycznie; gdyż nie odnajduje straty, gdyż nie rozplywa się w przyptywie tożsamości, która każe nam tak bardzo być sobą i tak bardzo się zajmować własnym kształtem i własnymi pragnieniami”²¹. To zaskakujące rozumienie melancholii, jako stanu, który utrzymuje jednostkę w świecie, jest wymierzone przeciwko „tym, co odnajdują stratę”. Bieńczyk w mistrzowski sposób konfrontuje ją z terapeutyczną pracą żałoby, zmieniając polaryzację tych dwóch biegunów, dwóch sposobów radzenia sobie ze stratą. Staje on po stronie melancholii, a jego sprzeciw wymierzony jest przeciwko narcystycznemu zwrotowi, jaki miałyby wieńczyć pracę żałoby. Bieńczyk wybiera nie-do-końca-tożsamość przeciw tożsamości totalnej, spójnej, przywracając tym samym melancholijną „stratę” jako integralną część bycia w świecie. To bardzo odważny i wyjątkowo ważny gest, ponieważ uzmysławia on, że pisarstwo Bieńczyka jest pisarstwem etycznym.

Tekstem, w którym ów etyczny postulat spełnia się najszerzej, jest esej *Przezroczyść*, którego tytułowa bohaterka — podobnie jak wcześniej melancholia — łączy odległe miejsca, postaci i czasy. Nie sposób jednak mówić o jakimś geście etycznym w tym tekście Bieńczyka bez wyraźnego określenia pozycji, w jakiej stawia on siebie wobec obranego tematu. Warto przyjrzeć się tej relacji, bo to w niej widać ową etyczną powinność, która rodzi się z fascynacji różnymi tekstami kultury:

O przejrzystości i przezroczyści chciałem napisać parę stron od dawna, od wielu lat. Przezroczyść — mówiłem sobie — wzywa mnie, drąży jak sonda, jest moja. W obcych miastach do obiadów wybierałem restauracje z panoramicznymi szymbami, wieczorami zatrzymywałem się przy oświetlonych witrynach...²²

Te słowa z początku *Przezroczyści* mogłyby uchodzić za autorskie wyznanie tłumaczące wybór takiego, a nie innego tematu. Jednak namysł

²⁰ Tamże, s. 135.

²¹ Tamże.

²² M. BIEŃCZYK: *Przezroczyść*. Kraków 2007, s. 13.

nad obrazem *Nighthawks* Edwarda Hoppera, zapisany na następnej stronie, pozwala ten sam fragment odczytać jako świadectwo pewnego poczucia wspólnoty doświadczeń. Przywoływany przez Bieńczyka obraz służy autorowi *Przezroczyście* do identyfikacji: „Kiedyś to przeżyłem, tak już kiedyś było; w fantazjach i wierszach stawałem się bohaterem kolejnych obrazów, tym facetem w oszklonej werandzie, wpatrującym się w bezkresny horyzont, tamtym kawiarnianym gościem spoglądającym przez szybę na pustą ulicę”²³. Identyfikacja jest, być może, najważniejszym mechanizmem, który działa świadomie lub nieświadomie w tekstach Bieńczyka, w tym geście utożsamienia wskazuje on, bez ukrywania się za bezosobowymi formułami, dzieje własnej wrażliwości. Myślę przede wszystkim o wrażliwości Bieńczyka-czytelnika, bo zapisuje on — bodaj najbardziej intymną — historię własnej lektury: „Dlaczego jednak przezroczyście? Dlaczego to słowo, które wydawało mi się piękne zarówno w polskim, jak i w angielskim, francuskim, hiszpańskim brzmieniu?”²⁴. Bieńczyk stawia autoretoryczne pytania nie o istotę pojęcia, lecz o istotę własnej fascynacji owym pojęciem, jego brzmieniem, a w szerszej perspektywie — jego ewolucją i przenikaniem do wszystkich sfer życia, od estetyki po politykę, ekonomię, architekturę, literaturę itd. Jednakże rdzeń myśli Bieńczyka stanowi związek fenomenu przezroczyście z życiem bliskich mu myślowo filozofów, pisarzy, artystów. W *Przezroczyście* takich momentów identyfikacji z fikcyjnymi postaciami lub ich autorami jest wiele, od postaci ze *Zmarłych* Jamesa Joyce’a, przez obrazy Hoppera, wspomnienia Jeana Jacques’a Rousseau, pisma Paula Sheerbartha, eseje Jeana Baudrillarda, Petera Sloterdijka czy Waltera Benjamina. Warto zatrzymać się przy dwóch z wymienionych postaci.

Walter Benjamin był jednym z bohaterów *Melancholii...*, a przejmująca historia jego śmierci wypełnia rozdział *Przezroczyście*, w całości poświęcony autorowi *Pasaży*:

Benjamin jest bohaterem melancholii, ale myślę też o nim jako o jeszcze jednym cichym bohaterze przezroczyście i nie mogę pozbyć się wyobrażeń o 26 września 1940 roku, dniu jego śmierci, o którym nie wiadomo nic prócz faktu, też niesprawdzonego, że po połknięciu trucizny i po tym, jak już zniszczył rękopis kto wie czy nie wielkiej rozprawy albo — niektórzy chcą wierzyć — powieści, mógł się jeszcze ratować, pozwolić, by wpuszczono w niego płukanek, lecz odmówił²⁵.

²³ Tamże, s. 14.

²⁴ Tamże, s. 18.

²⁵ Tamże, s. 111.

Co ciekawe, Bieńczyk nie pisze tu o faktach, właściwie wszystko, co od tego momentu zostanie na temat Benjamina napisane, jest jedynie „wyobrażeniem” na jego temat, próbą zrozumienia, dlaczego historia nie potoczyła się inaczej. Odpowiedzi na tak postawione pytanie nigdy nie było i nie będzie, pozostaje jednakże pamięć, miejsce i wyobrażenia, czyli czynniki niezbędne do przeprowadzenia identyfikacji, do postawienia się w sytuacji bohatera własnej opowieści i wreszcie — do próby odnalezienia choćby strzępów wspólnego doświadczenia. Bo jeżeli w pisarstwie Bieńczyka jakiś gest zasługuje na miano niepowtarzalnego gestu etycznego, to właśnie owo czucie skierowane na inne, całkowicie mu poświęcone doświadczenie, w którym wyczytać można dramatyczną potrzebę wspólnoty:

Szliśmy za nim i za wszystkim, za nieodpartą iluzją śladów, za hipnozą własnej jasności, do światła, do południa w południe, do światła, którego było coraz więcej, więcej światła, plecaki wrzynały się w ramiona, niczego więcej nie mogliśmy dla niego zatem i dla siebie zrobić, co najwyżej czuć ciężar każdego kroku [...]. Dlaczego hiszpański pogranicznik go wówczas nie przepuścił, czy tylko żartował, gdy zaczął stawiać pytania, gdy konstruował swój szantaż, tak na niby, żeby sobie popatrzeć, napędzić stracha, czy może rzeczywiście chciał go oddać w ręce gestapo i francuskiej policji, zawróciliśmy²⁶.

To pisarstwo nie tylko porusza problem bolesny, dramatyczny, zapomniany, ono usiłuje odtworzyć go w przeżyciu, stąd cała konstrukcja zdań z przewagą równoważnika, które opóźniają lekturę, aby czytelnik mógł się wczuć, zrozumieć ciężar każdego opowiadanego kroku, każdego oddechu, każdego śladu, którego tropem podąża wyobrażenia Bieńczyka. Tak, Bieńczyk tropi doświadczenie Benjamina, aż do spotkania z „hiszpańskim pogranicznikiem”, aż do spotkania z barierą w drugim człowieku, z barierą, której Benjamin nie był w stanie pokonać, wobec której musiał zawrócić, odczuwając ową gorycz, którą tak doskonale oddaje Bieńczyk, gorycz wynikającą z poczucia bezsensu wędrówki, ze zmęczenia, i wobec ściany, jaką dla człowieka potrafi być drugi człowiek. I my, czytelnicy, nie mamy złudzeń, że problem nie jest błahy, że w tej czysto wyobraźniowej drodze — już poza prawdą historyczną, której nie ma — my, czytelnicy, mamy pewność, że to doświadczenie oddaje sprawiedliwość Walterowi Benjaminowi.

Drugim, a w zasadzie pierwszym — jeśli przyjąć kolejność wystąpień — bohaterem *Przezroczyści* jest Rousseau, którego Bieńczyk ukazuje przez pryzmat dziecięcej traumy, doświadczenia niesprawiedliwości, tak silnego, że po pięćdziesięciu latach powraca ono w *Wyznaniach*:

²⁶ Tamże, s. 112.

Minęło pół wieku niemal, pół wieku, i nic się nie zmieniło, blacha nadal parzy, jest tak, jakby to było wczoraj. Wczoraj grzebień został złamany, wczoraj rzucono na niego fałszywe oskarżenie, wczoraj ukarano, wczoraj zważpiono w jego niewinność, nie wysłuchano głosu jego serca. Pół wieku!²⁷.

Bieńczyk wraz z Jeanem Starobinskim sięga po to doświadczenie Jana Jakuba, które zachwiało w nim wiarę w możliwość jasnego i przejrzystego porozumienia z drugim człowiekiem, komunii serc. W tym dramatycznym wspomnieniu znajduje Bieńczyk szansę identyfikacji z Janem Jakubem, ale — co najważniejsze — potrzeba refleksji nad tytułowym pojęciem przezroczystości nie wypiera etycznej powinności opisanego dramatu francuskiego myśliciela. Dzieje Rousseau nie stanowią zatem pretekstu, aby mówić o przezroczystości, to raczej przezroczystość wysnuwa Bieńczyk ze spisanych doświadczeń swojego bohatera, niczym nić obecną w tkaninie jego tekstów, która w gordyjskim splocie więzi uczucia Jana Jakuba:

Zaczepia ludzi wszędzie, w salonie, na ulicy, chwyta ich za guzik, czeka na ich uśmiech i zrozumienie, na to, że dadzą mu wiarę i przyjmą go w swym sercu, ale ciemności nadal kryją ziemię i chce się krzyżać, wierzyć, oddawać ciało wstrząsom konwulsji, a później, gdy siły opadną, już tylko płakać. Płaczą wszyscy najważniejsi bohaterowie jego utworów i płacze wciąż Jan Jakub, i łyż żłobią na ich twarzach ścieżki powrotu do dawnych chwil, pachnącego tymiankiem dzieciństwa, gdy wszystko było widoczne jak na dłoni, szczęśliwie naoczne²⁸.

Warto zwrócić uwagę na owo zakończenie rozdziału poświęconego dramatowi Rousseau, bo w nim uwidacznia się czytelnicza empatia Bieńczyka, który stawia Jana Jakuba obok bohaterów swoich książek, oddaje sprawiedliwość jego szaleństwu, dewiacji, które powstają z melancholii. Bieńczyk nigdy tego tematu nie porzuci, w tym piarstwie raz wypowiedziane słowo nie ulega zapomnieniu. Ta konsekwencja wynika z poczucia odpowiedzialności: zarówno mechanizm identyfikacji, jak i potrzeba etycznej refleksji potwierdzają przekonanie, że tekstu od życia oddzielić się nie da, że przez tekst życie manifestuje swoje radości, smutki, żale, swoją — w końcu — melancholię. Eseje Bieńczyka uzmysławiają czytelnikowi jedno: drugi człowiek — podobnie jak Jan Jakub, Marek Bieńczyk i inni — jest na wyciągnięcie ręki, że w akcie lektury spełnia się, może tylko ułamkowo, niedościgniony ideał przezroczystości.

²⁷ Tamże, s. 22–23.

²⁸ Tamże, s. 29.

Tworki można czytać jako tekst poddany zasadom anagramu, przedstawiania znaków, odwracania wartości, przesuwania akcentów. Jest to opowieść o — nie tylko — miłosnych relacjach między pracownikami szpitala psychiatrycznego i ludźmi spoza. Akcja powieści rozciąga się na wydarzenia z czasów II wojny światowej, jest ponadto przeplatana przedwojennymi reminiscencjami bohaterów oraz wtrętami narratora-autora z czasów nam współczesnych. Milan Kundera w swojej recenzji *Tworek* pisze:

U Bieńczyka (a jest to kolejne jego odkrycie egzystencjalne) tajemnicy nie da się oddzielić od egzystencji. Jesteśmy przyzwyczajeni do tego, że narracja odsłania tajemnice, wyjmuje ukryty sekret, który je wyjaśnia. Bieńczyk odrzuca te pozory. Wie, że tajemnica nigdy nas nie opuszcza. Pozostaje przyklejona do każdej tragedii jak groza²⁹.

Owa „tajemnica”, której nie można odkleić od tragedii, ustanawia między *Tworkami* i *Przezroczystością* pomost emocjonalnej więzi, którą pisarz kreuje między swymi bohaterami i czytelnikiem za sprawą pytań bez odpowiedzi: dlaczego podejrzenie za połamany grzebień padło na Jana Jakuba? (*Przezroczystość*); co takiego zdarzyło się podczas ucieczki Benjamina, że zawrócił? (*Przezroczystość*), wreszcie — dlaczego Sonia postanowiła oddać się w ręce gestapo? (*Tworki*). Bieńczyk odwołuje się do naszej empatii, ale pisarstwo to zarazem, niczym fotografie opisywane przez Barthes’a, kłuje, przeszywa do głębi, nie pozwala trywializować życia, przywraca egzystencji ten wymiar, który czyni ją jednostkową — poczucie czasu, nieubłaganego, bezsensownego, czasu, który należy do nikogo i do każdego z osobna, który można dzielić z innym i który będzie mimo nas, po nas. Kundera stawia pytanie o to, dlaczego Sonia igrała z życiem, podczas gdy całą istotą szaleństwa *Tworek* jest właśnie anagramatyczne, egzystencjalne odwrócenie, bo jak Żyd w placówce zarządzanej przez Niemców w czasie II wojny może z życiem nie igrać, czy zresztą mówienie tu o igrzysku, zabawie z życiem jest w ogóle do przyjęcia? Tajemnica nie dotyczy życiowego igrzyska, tajemnica w przypadku *Tworek* jest tajemnicą szaleństwa w ogóle, ale nie szaleństwa Soni. To czas, w którym się znalazła, był szalony, nie ona, i to tak bardzo kłuje, boli — bezradność wobec czasu.

Kundera zauważa bardzo ważne cechy narracji *Tworek*. Podlega ona tym samym prawom co ludzka pamięć — jest wybiórcza i fragmentaryczna, pewne zdarzenia obfitują w szczegóły, inne nie, bardzo często nie można wskazać pomiędzy nimi ciągu przyczynowo-skutkowego, bo są też tylko

²⁹ M. KUNDERA: *Idylla w domu wariatów*. Przeł. A. DZIADEK. „Literatura Copernicana” 2000, nr 1, s. 170.

reminiscencją przyjemnego lub bolesnego czasu. Dopowiedzmy do obserwacji Kundery, że Bieńczyk prowadzi tu bardzo ciekawą grę z konwencją postpamięci³⁰, czemu w *Tworkach* wyraźnie służy rozgraniczenie czasowe: „Na tej samej ławce, w każdym razie czwartej na lewo od głównego budynku, lecz już żelaznej, usiadłem wczoraj i ja z komputerem dwadzieścia pięć centymetrów na dwadzieścia i samozasilaniem na trzy godziny, mówią nań Pentium Texas 2000”³¹. Tego typu sygnałów jest w tekście Bieńczyka o wiele więcej, przecież konwencja postpamięci zostaje przełamana: narrator (pisarz, autor...) tej opowieści nie jest podmiotem jakoś szczególnie traumatyzowanym, wyraźnie narcystyczny opis modelu komputera, na którym swą opowieść spisuje, mówi, że to nie jego trauma. Nie traumatyczny przekaz postpamięci jest w tej powieści najistotniejszy. Zagłada w *Tworkach* nie odbywa się wprost, ale podporządkowana jest tej samej zasadzie, o której pisze Kundera — tajemnicy. Zagłada jest — podobnie jak fakt przynależności do narodowości żydowskiej — przedmiotem tajemnicy. Przeciw tajemnicy występuje Sonia, i ona jest w powieści Bieńczyka tą osobą, która zagładzie ulega — jeśli można tak powiedzieć — na własne życzenie. Kiedy podobne słowa przychodzą do głowy, w czytelniku rodzi się najważniejsze uczucie, czyli bunt. Sonia zostaje zamordowana dlatego, że zagłada jest możliwa, że jest jedynym porządkiem świata, który w tym czasie zagraża każdemu, kto nie utrzymuje swojego żydostwa w tajemnicy. Autor *Tworek* zdaje sobie sprawę z tego paradoksalnego wyboru, skoro pisze: „Dlaczego S., zwana dalej, podobnie jak wówczas, Sanią, w chwili tak ostatecznej, gdy gardło wypełniała jej stalowa kula, gdy w przegubach dłoni zagnieżdżyło się mrowisko i usta drżały niczym poruszona woda, nie zapomniała o swych dwóch podpisach, jeden pod drugim, tak równo na samym środku kartki?”³². Z perspektywy opisywanych wydarzeń to postawione na pierwszych kartach książki pytanie Bieńczyka okaże się retoryczne, dla pierwszej lektury jest jedynie wskazówką, zdradza zakończenie: już wiadomo, że ktoś umarł, napięcie dotyczące losów jednej z kluczowych postaci zostaje od razu rozładowane. W miejsce tego napięcia Bieńczyk wprowadzi inne, bardziej skomplikowane, wywołane ciągiem pytań o gramatyczną i stylistyczną dokładność ostatniego listu bohaterki: „Dlaczego pamiętała o interpunkcji?”³³. Przez tę fabularną czy problemową transakcentację Bieńczyk staje obok czytelnika w tym sensie, że głównym problemem nie czyni jakiejś opcji fabularnej: zginie czy nie zginie,

³⁰ Zob. na ten temat: K. BOJARSKA: *Historia Zagłady i literatura (nie)piękna*. „*Tworki*” Marka Bieńczyka w kontekście kultury posttraumatycznej. „*Pamiętnik Literacki*” 2008, nr 2, s. 89–106. Wnikliwa analiza Bojarskiej w dużej mierze wyczerpuje temat postpamięci, niemniej z kilkoma tezami tego tekstu warto polemizować.

³¹ M. BIEŃCZYK: *Tworki*. Warszawa 1999, s. 14.

³² Tamże, s. 8.

³³ Tamże.

ale zaczyna od problemu gramatyki ludzkiej egzystencji, gramatyki, stylistyki, składni, interpunkcji tekstu pisanego w chwili pożegnania z życiem. Jako czytelnik tego ostatniego listu, anagramatycznie otwierającego całą powieść, Bieńczyk pozostanie — tak jak jego czytelnik — bezradny. A może *Tworki* są powieścią o bezradności?

Już na wstępie tej części rozważań warto zaznaczyć, że rzecz nie do końca traktować będzie o zamiłowaniu Bieńczyka do wina. Fetysz enologiczny? Nic bardziej mylnego, ponieważ zarówno *Kroniki wina*, jak i *Nowe kroniki wina* nie są zapisem erotycznych uniesień dewianta-winomana. Są dziennikiem przyjemności pisany przez fetyszystę słowa: „Usłyszałem: *výběr z bobuli*, i zarechotałem, usłyszałem: *jakostní víno s převlastkiem*, i znowu zarechotałem, usłyszałem: *kvašeno v láhvi*, i dalej się śmiałem jak głupi do sera”³⁴. Dystans jest podstawą wszelkiej przyjemności, i dystans Bieńczyka do wina (jako obiektu pożądania) tylko potęguje poczucie przyjemności płynące z jego tekstu. Chodzi o tę przyjemność, o której pisał Roland Barthes, a która w *Kronikach...* ukazuje się w pełnym słońcu, jak dojrzała winorośl, która swą soczystością zachęca do zerwania. *Kroniki...* czyta się tak, jak powinno się pić wino — inaczej niż wódkę — nie dążąc do ośpienia. Tekst Bieńczyka uczy, że można uprawiać *lecture*, jak się uprawia *boire/brevage*. Czym właściwie są te krótkie, często jednostronicowe felietony, które przewrotnie nazywa autor *Kronikami...*? Czy to kolejna gra z konwencją gatunku? Bo przecież kroniki swoją etymologią odsyłają do boga czasu, wszystkowiedzącego Chronosa, a nie do roztańczonego Bachusa. Jeżeli gdzieś w tym gatunku wypowiedzi można odnaleźć jawny lub tajny hołd składany bóstwom, to bardziej należy się on strażnikowi dziejów niż boskiemu winiarzowi! Paradoks tytułu: „kronika”, tłumaczy, być może, fakt, że mówiąc o winie, nie sposób — to truizm — nie wspomnieć o jego roczniku. A skoro daty są dla enologów takie ważne, to może należałoby przyznać Bieńczykowi rację, że wino jest opowieścią poczynającą się ze współpracy Dionizosa z Chronosem, dzieckiem ich tajemnego związku. Autor-kronikarz nie spisuje jednak historii wina w ogóle, postawić *Kroniki wina* na półce obok *Kronik opery, wojny, teatru* — to jakby postawić *Zbrodnię i karę* na jednej półce z kieszonkowym kryminałem kategorii „D”. Bieńczyk wykorzystuje konwencję gatunku, który z końcem XX wieku przeżywał renesans ze względu na stawiane mu wymagania, który służył podsumowaniu pewnego okresu dziejowego. Ponadto jako gatunek dziejopisarski kroniki silnie wiążą się z tożsamością narodową. *Nowe kroniki wina* swym eseistycznym rozmachem uderzają w obie konwencje, nie są ani podsumowaniem dziejów wina w Polsce i na świecie, ani tym bardziej

³⁴ M. BIEŃCZYK: *Nowe kroniki wina*. Warszawa 2010, s. 255.

konsolidacją wyobrażeń o wspólnej tożsamości polskich winomanów. Czym więc są *Kroniki*...?

Szeregując i szukając schematu i struktury, z łatwością wpisalibyśmy *Kroniki*... w konwencję miniatur. Ale właśnie ich miniaturowość uniemożliwia wszelkie próby podpięcia *Kronik*... pod określony paradygmat gatunkowy, można natomiast uznać, że tekstem Bieńczyka rządzą zasady rozsiewania, rozpleniania oraz proliferacji znaczeń. Przyjęcie tego założenia pozwala pisać o każdej z blisko stu siedemdziesięciu opowieści zawartych w tych dwóch tomach jako o odrębnym i niepowtarzalnym wydarzeniu. Nie chodzi o wydarzenie w historycznym tego słowa znaczeniu, ale o „wy-darzenie”, obdarowywanie, bliższe koncepcji daru w myśleniu filozoficznym Jacques’a Derridy. *Kroniki*... składałyby się zatem z bezzwrotnych darów, darów, które nie są darami, nie są świadomie darowane i nie są odbierane jako dary³⁵. Bieńczyk w *Kronikach*... próbuje zatem odpowiedzieć na pytanie o możliwość zapisania „wy-darzeń”, w ogóle o możliwość wypowiedzenia tego, co niemożliwe — jak sugerowałby tytuł tekstu Derridy: „Wypowiedzieć wydarzenie, czy jest to możliwe?”. W ostatniej *Kronice*... Bieńczyk pisze, że w chwili opowiadania o tym, co się je, ten, kto opowiada, staje się na swój sposób prorokiem. W kontekście daru i „wy-darzenia” postać proroka pełni funkcję kogoś, kto jest w stanie wieszczyć nadejście niemożliwego (nie ma wydarzenia bez proroka i nie ma proroka bez wydarzenia). W świetle tej biblijnej metafory *Kroniki*... przestają być jedynie zapisami wydarzeń (w sensie historycznym), stają się one prorocत्वami, a więc zapowiedziami przyszłych „wy-darzeń” Bieńczyk przemieszcza jednak akcenty w relacjach pomiędzy prorokiem a wydarzeniem. Najważniejsze jest „wy-darzenie” wypowiedzi, pisania i mówienia o tym, co otrzymało się w darze, co mówiącemu się „wy-darzyło”. *Kroniki*... są darem dlatego, że same w sobie są opowieścią obdarowanego. Tak też należałoby odczytać filozofię lektury rozsianą w wielu tekstach Bieńczyka. Wedle tej koncepcji, pismo za każdym razem jest darem, a czytelnik jest zawsze tym, który ów dar otrzymuje. Jednocześnie Bieńczyk zajmuje pozycję, w pewnym sensie, uprzywilejowaną — może on zarówno dawać, jak i otrzymywać. Można zatem mówić o filozofii daru bezzwrotnego i o proroczej powinności darowania pisma, która przyświecałaby tekstem Bieńczyka.

W *Kronikach*... Bieńczyk przywiązuje bardzo dużą wagę do nazw własnych, co podkreślił w drugim rozdziale poświęconym winu i imionom, w którym zapisuje doświadczenie nazewniczego bałaganu, jaki sprzyja przywłaszczaniu sobie nazw rzeczy. Pointą tego rozdziału jest zdanie: „Więc

³⁵ Zob. J. DERRIDA: *Une certaine possibilité impossible de dire l'événement*. In: IDEM: *l'événement, est-ce possible? Séminaire de Montréal*. Paris 2001.

tak, wina i ich nazwy to są nasze himery”³⁶. Bieńczyk wyciąga „himerę” (bez „c”) z anegdotycznej rozmowy z przyjacielem, który w ten nieortograficzny sposób przemianował swój statek, aby podkreślić jego odmienność i wyjątkowość. Porównanie nazw win do tego zabiegu można, oczywiście, odczytywać na kilka sposobów, odwołując się do istoty chimeryczności, do antycznego rodowodu stwora, nazwy miasta, na samym obiekcie językowej manipulacji kończąc. Przełożenie metafory Bieńczyka na zdanie: wina to nazewnicze potwory, także nie rozwiązuje oryginalności kwestii wplecionej w pointę drugiej *Kroniki*... Oryginalność będzie szczególnie ważna, skoro *Nowe kroniki wina* mają być kontynuacją wcześniej rozpoczętego cyklu. Nazwy są dla gatunku „kronik” kluczowe, systematyzują i porządkują, a dzięki związkowi z datą zaznaczają wydarzenia jednostkowe i niepowtarzalne. Bieńczykowi zależy jednak na innej oryginalności, tkwiącej w spotkaniu, w unikalności miejsca i relacji z ludźmi. Nawet symulacja jest w tym świetle dopuszczalna, pod warunkiem że dokonuje się jej z dobrym smakiem (wina, oczywiście). *Kroniki*... pisane są z wielkim etymologiczno-enologicznym zacięciem, które każe autorowi opisywać historie nazw szczepów czy nawet pojedynczych butelek, tak jakby upojenie sprawiało mu już samo przestrzeganie wyznaczonych sobie reguł. Bieńczyk pokazał w *Kronikach*... nie tylko to, że wino wspaniale łączy się z literaturą, lecz także to, że ten cykl miniatur jest w zasadzie hołdem złożonym nazwom, nazwom, które wciąż pozostają przywiązane do określonych smaków, ludzi, obyczajów. Pisane przeciw symulacji jako modelowi rzeczywistości, *Kroniki*... są głęboko zakorzenione w głębie filozofii Derridiańskiej. Przywiązanie do nazw jest także symptomem transcendentalnego podejścia do literatury, która — zawsze za pomocą owych nazw — zapisuje niepowtarzalne doświadczenia i tęsknotę za nimi, ale też pozwala wykroczyć poza słowo — ku temu, co utracone, aby odzyskać choćby... złudzenie. *Kroniki*... są zatem zapisem tęsknoty i melancholii wyrażającej się w braku i niemożliwości odzyskania czy powtórzenia historii, opowieści i czasu towarzyszącego nazwom, słowom i opisywanym „wydarzeniom”.

Książka twarzy Bieńczyka ma być odpowiednikiem elektronicznego profilu na portalu społecznościowym. Hasło z okładki:

„Poza siecią też można mieć swój profil” —

wykorzystuje dwuznaczność słowa profil, które z jednej strony funkcjonuje jeszcze w ramach takich powiązań jak: profil psychologiczny, zdjęcie profilo-

³⁶ M. BIEŃCZYK: *Nowe kroniki wina...*, s. 8.

wę itd., a z drugiej strony należy ono już do innego — wirtualnego rejestru, w którym można je zapisać jako angielskie pro-file, coś, co wpisuje człowieka do pliku, kompresuje go do binarnego kodu całkowicie od-twarzając³⁷.

Książka twarzy tylko w pewnym stopniu ma charakter autobiograficzny. Podobnie jak inne teksty Bieńczyka, konstruowana jest na podstawie anegdot, historii z życia wziętych, stanowi próbę przepracowania najróżniejszych zdarzeń z przeszłości, poczynszy od przywiązania do Winnetou, doświadczenia rytualnego kibicowania i śpiewania z ojcem polskiego hymnu, przez ciagoty do piłki nożnej, tenisa czy spływów kajakowych, kończąc na zamiłowaniu do powieści kryminalnych Raymonda Chandlera, lekturze i tłumaczeniu tekstów Rolanda Barthes'a. Projekt antyprofilowości charakteryzuje przede wszystkim jego antyprofilowość, która wyraża się już na poziomie wyboru interfejsu, czyli — w dosłownym tłumaczeniu — wewnętrznej twarzy, twarzy, która ma służyć innemu do komunikowania się z autorem, z zawartością tekstu. Profil Bieńczyka wymaga czytelniczego zaangażowania w „od-twarzanie” zapisanej w nim twarzy autora. *Książkę twarzy* otwiera rozdział zatytułowany *Vita brevis*, a zatem od samego początku profil podkreśla nietrwałość życia, co ściśle wiąże się z zaprzeczeniem idei Facebooka, z którego profile osób zmarłych są usuwane. Bieńczyk zna doskonale drugą część łacińskiej sentencji, ale zostawia ją w domyśle: *Vita brevis, Ars longa*. Odrzucając człon sentencji, który wskazuje na trwałość sztuki, autor *Książki twarzy* rozpoczyna z czytelnikiem grę, wciąga go w jedyny interfejs, jedyną wewnątrztekstową twarz, jaka jest dostępna, czyli w samo (intertekstualne) tworzywo lektury. Ten zabieg przywraca „profil” literaturze, odnawia intymną więź autora z czytelnikiem dzięki niedopowiedzeniu, że tym, co ją funduje, jest trwałość sztuki (*ars longa*). Tym samym Bieńczyk przełamuje także właściwą profilom wirtualnym hermetyczność, która polega na konieczności przyjaźnienia się, nawiązywania wirtualnej relacji, aby móc czytać czyjeś posty. W miejsce tej praktyki — budowanej na interakcji przez interfejs — Bieńczyk wprowadza konieczność metalektury, wymagającej od czytelnika udziału w namyśle nad problematyką, doświadczeniami i językiem profilu. *Książka twarzy* przenosi akcent na wymiar werbalny komunikacji, podczas gdy profile wirtualne nastawione są na niewerbalność: klikanie, wklejanie zdjęć, ocenianie za pomocą ikon-przycisków: „thumbs up” (lubię to) lub „thumbs down” (nie lubię tego).

Antyprofilowość *Książki twarzy* wyraża się także w jej całkowitym rozmięciu się z dosłownie odczytanym tytułem. Z całej książki może jedynie fragment poświęcony Leo Beenhakkerowi zawiera próbę zapisu czyjejś twarzy, wpisując ją w antyprofil Bieńczyka. Poza tym *Książka twarzy* zmusza

³⁷ Można w tej perspektywie przywołać chociażby refleksję Paula de Mana, która w świetle masowości wirtualnego autobiografizmu zyskuje nowe znaczenie. Por. P. de MAN: *Autobiografia jako od-twarzanie*. Przeł. M.B. FEDEWICZ. „Pamiętnik Literacki” 1986, z. 2.

czytelnika do przemyślenia pojęcia twarzy w ogóle, to znaczy do przemyślenia współczesnego fenomenu reprezentacji. Bieńczyk opisuje bowiem nie tyle twarze, ile przede wszystkim losy ludzi o znanych w różnych środowiskach nazwiskach. *Książka twarzy* nie jest o twarzach jako takich, stanowi zaprzeczenie facebookowej manii eksponowania twarzy pozbawionych historii. Bieńczyk przywraca twarzom historię w takim sensie, w jakim imieniu i nazwisku przywraca się zapomnianą tożsamość. *Książka twarzy* nie jest spisem nie-wiadomo-kogo, nie jest także encyklopedią wiedzy powszechnej o upodobaniach Bieńczyka. Wręcz przeciwnie, wybór postaci, bohaterów tej książki stanowi jednocześnie próbę naszkicowania mapy własnej osobowości pisarskiej Bieńczyka. Nieprzypadkowo obok Winnetou, Agassiego czy Beenhakkera pojawiają się nazwiska Hugo, Krasieńskiego, Boya, Chateaubrianda czy Barthes'a. Spotkanie tych nazwisk, tych twarzy, jest tak zaaranżowane, aby pokazać, w jaki sposób ich historie splatają się w ten, a nie inny strumień wydarzeń, historii, doświadczeń, w których bierze udział Bieńczyk: dziecko, młodzieniec, fascynat, miłośnik, literaturoznawca, sportowiec, tłumacz itd. Antyprofil Bieńczyka jest zorientowany na przeszłość, podczas gdy *Facebook* opiera się na ciągłej aktualizacji, historia jest dla niego nieznośna i niepożądana, liczy się najnowszy wpis, najnowsza publikacja, najnowsze zdjęcie, aktywny znajomy, a nie bohaterowie kilku nekrologów sprzed wieku.

Książkę twarzy można opisać za pomocą figury ronda, którą Bieńczyk scharakteryzował w swojej wcześniejszej eseistycznej książce o melancholii. W dużej mierze autor *Przezroczystości, Melancholii...*, *Kronik wina* i *Nowych kronik wina* konstruuje swój antyprofil przez powrót do wątków, które poruszał w poprzednich tekstach. Pisarstwo Bieńczyka coraz bardziej wpisuje się we własną figurę *carrousel*. Fragmenty dotyczące wina są niczym wyimek z *Kronik...*, figura Babette odwołuje do rozdziału zatytułowanego *Ja jako Babette*, podobnie rzecz ma się z refleksją Bieńczyka na temat szampana, której w *Kronikach...* poświęcił kilka felietonów. Analizy obrazów Hoppera (s. 167) przywołują na myśl zapiski z *Przezroczystości*, którą otwiera opis *Nighthawks* i zachwycająca perspektywa oraz gra światłem i przestrzenią na płótnach tego malarza. Podobnie refleksja nad kłamstwem w kontekście nazwiska Rousseau (s. 192) odzwierciedla przejmujący rozdział z książki o *Przezroczystości* poświęcony historii niesprawiedliwego sądu, jaki wspomina francuski pisarz, z zalem marząc o przezroczystości ludzkich serc. Bieńczyk poświęci także cały rozdział *Książki twarzy* Krasieńskiemu (s. 281), jednemu z bohaterów *Melancholii...*, tym razem bardzo dokładnie opisując jego nicejskie przygody i próby znalezienia miejsca pomiędzy żoną a kochanką. Obszerne fragmenty na temat problemów finansowych Francois Chateaubrianda przypominają historie takich bohaterów jak Benjamin, wokół których w *Przezroczystości* wytworzył Bieńczyk silną aurę etycznej refleksji i namysłu nad ludzkim losem. *Książka twarzy* naznaczona jest melancholijnym powracaniem, jednakże owo powracanie, rondo, staje się

wyjątkowo płodne. Bieńczyk nie tylko za każdym razem dopisuje kolejne figury do swego czarodziejskiego koła, poszerza własny intertekst, konstruuje nową opowieść wokół niespożytych, nieprzepracowanych do końca resztek/fragmentów wcześniejszych tekstów. W Bieńczyku coś siedzi i z pewnością nie jest to czarna żółć, nie można tu mówić o zapadaniu się w otchłań melancholii; to raczej próba spożytkowania wszystkiego, co pozostało mimo czy obok wcześniejszego pisania. W pisarstwie Bieńczyka żaden motyw nie powraca melancholijnie, wręcz przeciwnie, za każdym razem powiedziane zostaje coś innego, tak jakby zawsze brakowało czasu i miejsca, aby raz wypowiedzieć wszystko. Nie chodzi jednak o rozdrabnianie, o pisanie na raty, raczej o radosny powrót do postaci, motywu, miejsca, które nigdy pisarza nie zdradzą. Bieńczyk nie wraca, by zapominać, jego rondo przypomina raczej o tym, że wszystkie jego książki spletają się z sobą, dialogują z sobą. Dlatego Bieńczyka nie czyta się raz, czyta się go tak, jak czyta się rondo, za każdym obrotem magicznego koła doświadczając czegoś nowego, powrót do przeszłości staje się mapowaniem, odyskaniem niezapisanych myśli.

Spis treści w *Książce twarzy* ma być próbą ujęcia wielu różnych możliwych żywotów: *Vita brevis*, *Initiatica*, *Sportiva*, *Melancholica*, *Sensualica*, *Picturesca*, *Romantica*, *Geografica*, *Translativa*, *Romanesca*. Wszystkie te większe części mają na celu wywołanie złudzenia pełni pisanego przez Bieńczyka antyprofilu. Wszystkie rodzaje życia w jednej książce – czy to w ogóle możliwe? Czy możliwe jest napisanie książki o wielu życiach naraz? Z pewnością nie chodzi tu o wypróbowanie teorii światów możliwych. Zróznicowanie ma w *Książce twarzy* charakter ironiczny, jest wymierzone w istotę współczesnego myślenia w kategoriach tagu, dzięki któremu wyszukiwanie informacji w Internecie i w umieszczanych tam profilach zostaje maksymalnie uproszczone. Łacińskie nagłówki spisu treści sprawiają wrażenie tagów w języku obcym, odchodzą jednocześnie od angielszczyzny na rzecz martwego języka. Bieńczyk osiąga zatem paradoks przez połączenie martwego języka obcego ze spisem różnych rodzajów „żywotów”/tagów. *Książka twarzy* staje się więc książką życia zapisanego martwym językiem albo zapisem martwych żywotów, nowoczesnym necronomiconem. W *Książce twarzy* znalazły miejsce teksty wydawane wcześniej w czasopismach popularnych i naukowych, teksty z wystaw, albumów, a także fragmenty posłowia z tłumaczonej przez Bieńczyka książki Barthes’a o dyskursie miłosnym. Fakt zebrania wcześniejszych tekstów niczym nie dziwi, warto jednak zwrócić uwagę na ich ustrukturuowanie. Ich bowiem układ w łacińskim spisie treści wskazuje funkcję, jaką pełni *Książka twarzy*, także jako próba postawienia obok siebie tekstów z różnych lat, czasów, okresów życia. Pod tym względem antyprofil Bieńczyka rysuje się troszkę jako

dramatyczny zabieg zszywania siebie samego z własnych tekstów, operacja na własnym – tekstowym – ciele. Przypomina to operacje, których dokonuje opisywany przez Bieńczyka Boy na tłumaczeniu *Niebezpiecznych związków*, albo próby zszywania w jedną spójną całość *Pamiętników zza grobu Chateaubrianda*, dokonywane przez niego samego oraz późniejszych edytorów. Jeżeli przyjąć, że tekstem Bieńczyka rządzi właśnie marzenie o całości, spójności i wewnętrznym porządku, to można uznać, że materiał, na którym pracuje, odzwierciedla problemy jego tekstu, że jego tekst przejmuje problemy własnych intertekstów.

Marek Bieńczyk

Historyk literatury, prozaik, eseista, tłumacz

Urodzony 6 lipca 1956 roku w Milanówku. Od 1976 roku studiował romanistykę na Uniwersytecie Warszawskim, magisterium uzyskał w 1980 roku. Następnie podjął studia hinduistyczne na UW, które przerwał w 1983 roku. W czasie studiów należał do Niezależnego Zrzeszenia Studentów (pełnił w latach 1980–1982 funkcję szefa koła w Instytucie Orientalistyki, a w 1981 roku był członkiem zarządu Komitetu Strajkowego UW). W latach 1983–1984 pracował jako lektor języka francuskiego na UW. W latach 1983–1987 był uczestnikiem Studium Doktoranckiego w Instytucie Badań Literackich PAN. W 1987 roku został zatrudniony w IBL PAN na stanowisku asystenta. W latach 1983–1996 jednocześnie pracował jako wykładowca w Instytucie Francuskim w Warszawie. Doktoryzował się w 1989 roku w IBL PAN na podstawie rozprawy *Wyobrażenia cierpienia i śmierci w twórczości Zygmunta Krasińskiego* (promotor – prof. dr hab. Maria Janion), po czym w 1990 roku otrzymał w IBL stanowisko adiunkta. Debiutował tekstem *Święty Sartre, aktor i męczennik* („Polityka” 1980, nr 22). Artykuły i recenzje literackie oraz przekłady z literatury francuskiej ogłaszał między innymi w: „Res Publice” (1988, 1990) i „Res Publice Nowej” (1993–2006, z przerwami), „Ogrodzie” (1990, 1992, 1994), „Zeszytach Literackich” (1990, 1993, 1995), „Tekstach Drugich” (1990, 1993, 1996), „Gazecie Wyborczej” (1994, 1998–1999, 2001), „Literaturze na Świecie” (1999, 2003–2004, 2007), „Tygodniku Powszechnym” (2001–2011), „Przekroju” (2010), „Kuchni” (2010), „Magazynie WINO” (2009–2011) oraz „Forbsie” (2010–2011). W latach 1991–1992 był członkiem kolegium redakcyjnego „Literary Studies in Poland”. W 1993 roku wszedł w skład redakcji francuskiego kwartalnika „L’Atelier du Roman”, w którym ogłosił kilkadziesiąt artykułów i studiów (1993–2008). W 2004 roku został członkiem Polskiego PEN Clubu (tu od 2005 roku – członek zarządu). W 2003 roku habilitował się

w IBL PAN na podstawie rozprawy *Oczy Dürera. O melancholii romantycznej* i został zatrudniony na stanowisku docenta. Od 2007 roku wchodzi w skład Kapituły Nagrody Literackiej Gdynia. Od 1999 roku jest członkiem International Federation of Wine and Spiritus and Writers. Mieszka w Warszawie. Wśród jego najważniejszych wyróżnień znajdują się: Nagroda Fundacji im. Górskich (1992); nominacja do Nagrody Literackiej Nike (1999, 2000, 2003); Paszport „Polityki” w dziedzinie literatury; Nagroda Literacka im. Władysława Reymonta za książkę roku 1999 (1999); Grand Prix de la Francophonie (2001); nagroda Prix Ecureuil de la Littérature Etrangère (2007), przyznana przez festiwal Lettres du monde (Bordeaux); Nagroda Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu (2007); Nagroda im. Andrzeja Siemka (2007); Nagroda Warszawskiej Premiery Literackiej (2011); Nagroda Literacka Nike za *Książkę twarzy* (2012).

Bibliografia

Książki Marka Bieńczyka (z wybranymi głosami krytyki)

Czarny człowiek. Krasiński wobec śmierci. Warszawa, Wydawnictwo IBL PAN, 1990.

Recenzje: M.P. Markowski [bez tytułu]. „Tygodnik Powszechny” 2001, nr 22; J. Zieliński: *Wiwisekcja wieszczą.* „Res Publica” 1990, nr 5; B. Zwolińska [bez tytułu]. „Pamiętnik Literacki” 1994, z. 4.

Terminal. Warszawa, Państwowy Instytut Wydawniczy, 1994.

Recenzje: K. Budrowska: „*Terminal*”, czyli seksualizm symboliczny i zawsze piękna heroina w postrzępionym sweterku; „*Terminal*”, czyli kobieta zawsze dobra i piękna; „*Terminal*”, czyli niema bohaterka intertekstualnej powieści. W: Tejże: *Kobieta i stereotypy. Obraz kobiety w prozie polskiej po 1989 roku.* Białystok 2000; L. Bugajski: *Wyrafinowanie.* „Wiadomości Kulturalne” 1995, nr 14; J. Cembrowska: *Smak powieści. O „Terminalu” Marka Bieńczyka.* W: *Literatura polska 1990–2000.* T. 2. Red. T. Cieślak, K. Pietrych. Kraków 2002; M. Derda-Nowakowski: *Ukryta twarz romansu. Na marginesach „Terminalu” Marka Bieńczyka.* „FA-art” 1999, nr 2; I. Janowska: *Czyj to język?.* „Nowe Książki” 1995, nr 1; A. Koss: *Kolejne tango w Paryżu.* „Kresy” 1995, nr 23; M. Mruwczyński: *Spotkanie z innym: „Terminal” Marka Bieńczyka.* „FA-art” 2003, nr 3–4; D. Nowacki: *Coraz trudniej kochać.* „Twórczość” 1995, nr 3; J. Pieszcachowicz: *Polski jogurt.* „Polityka” 1997, nr 36; M. Rabizo-Birek: *Powieść wyzuta z seksu.* „Nowy Nurt” 1995, nr 16; K. Uniłowski: *Jeśli ktoś kocha, to i opowiada.* „FA-art” 1994, nr 4. (Przedruk w: Tegoż: *Skądinąd. Zapiski krytyczne.* Bytom 1998); J. Wilengowska: *Wyznaczniki nieepickości w powieści Marka Bieńczyka „Terminal”.*

W: *Literackie strategie lat dziewięćdziesiątych. Przełomy, konstytucje powroty*. Red. L. Hul, A. Staniszewski. Olsztyn 2002.

Inne teksty: A. Nęcka: *Epifania nieobecności*. W: Tejże: *Granice przyzwoitości. Doświadczenie intymności w polskiej prozie najnowszej*. Katowice 2006.

Tworki. Warszawa, Wydawnictwo Sic!, 1999.

Recenzje: A. Czachowska: „Dlaczego, psiakrew, polski?”. „*Twórczość*” 1999, nr 12; E. Dobosiewicz: *W języku za piecem*. „*Polonistyka*” 2004, nr 4; B. Gryszkiewicz: *Kultura Holocaustu jako macierzysty kontekst literatury o zagładzie Żydów*. „*Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historicolitteraria*” 2009, nr 9; J. Klaman: *Nie/do/czytania*. „*Kresy*” 2003, nr 1; M. Kundera: *Idylle à la maison des fous*. „*Le Monde des livres*” [Paris] 2006, nr z 6 X; J. Muchowski: *Figury czasowości w „Tworkach” Marka Bieńczyka*. „*Teksty Drugie*” 2006, nr 3; K. Nadana: *U Pana Boga za piecem*. „*Res Publica Nowa*” 1999, nr 7–8; M. Orski: *O Jurku-ogórku głodnym przeżyć*. „*Nowe Książki*” 1999, nr 11; F. Ricard: *La Résistance idyllique*. „*L’Inconvénient*” [Montréal] 2007, nr 28; K. Szczuka: *Miłość w czasach Zagłady*. „*Tygodnik Powszechny*” 1999, nr 24; A. Ubertowska: *Zagłada jako katastrofa języka*. (O „*Tworkach*” Marka Bieńczyka). W: *Świadectwo — trauma — głos*. Kraków 2007; M. Witkowski: *Majstersztyk*. „*Odra*” 2000, nr 3; M. Zaleski: *Praca żałoby*. „*Gazeta Wyborcza*” 1999, nr 108; M. Zaleski: *Jedyna instancja*. O „*Tworkach*” Marka Bieńczyka. W: *Narracja i tożsamość*. Red. W. Bolecki, R. Nycz. Warszawa 2004. (Przedruk w: Tegoż: *Echa idylli w literaturze polskiej doby nowoczesności i późnej nowoczesności*. Kraków 2007).

Inne teksty: K. Bojarska: *Historia Zagłady i literatura (nie)piękna*. „*Tworki*” Marka Bieńczyka w kontekście literatury posttraumatycznej. „*Pamiętnik Literacki*” 2008, z. 2; W. Bojda: *Pisać na Berdyczów, czyli raz jeszcze o „Tworkach” Marka Bieńczyka*. „*FA-art*” 2009, nr 3; M. Leciński: *Likwidacja przewagi*. *Praca żałoby i empatia w „Tworkach” Marka Bieńczyka*. „*Teksty Drugie*” 2001, nr 1; A. Morawiec: *Holokaust i postmodernizm*. O „*Tworkach*” Marka Bieńczyka. „*Ruch Literacki*” 2005, z. 2.

Melancholia. O tych, co nigdy nie odnajdą straty. Warszawa, Wydawnictwo Sic!, 1998.

Recenzje: B. Frankowska: *Pisane żółcią, w południe*. „*Nowe Książki*” 1998, nr 7; M. Jentys: *Rubinowe strofy*. „*Twórczość*” 2000, nr 2. (Przedruk pt. *Marek Bieńczyk rzecz o czarnych ludziach w: Tejże: Nić Ariadny. Z notatnika recenzenta*. Toruń 2005); D. Majkowska: *Świat melancholii*. „*Konteksty*” 1999, nr 3; M. Nawrocki: *Pochwała melancholii, czyli o niczym, które boli*. „*Dekada Literacka*” 1999, nr 7–8; J. Sobolewska: *Patrzą Państwo na przeszłość*. „*Gazeta Wyborcza*” 1998, nr 187.

Kroniki wina. Warszawa, Wydawnictwo Sic!, 2001.

Recenzje: W. Bojda: *Łabędzi śpiew*. „*Opcje*” 2002, nr 1; M. Pietrzak: *Słowem zakochani w winie*. „*Tygiel Kultury*” 2002, nr 1–3; J. Wciórka: *Scedzone wino życia*. „*Arkusze*” 2002, nr 4.

Oczy Dürera. O melancholii romantycznej. Warszawa, Wydawnictwo Sic!, 2002.

Recenzje: A. Grabowski: *Nasza strata*. „*Res Publica Nowa*” 2003, nr 1; M. Jasion: *W oczach Dürera. O nowej książce Marka Bieńczyka*. „*Teksty Drugie*” 2003, nr 4;

M. Radziwon: *Twórcze smutki*. „Gazeta Wyborcza” 2003, nr 123; P. Rojek: *Oczy Bieńczyka*. „Kresy” 2004, nr 57–58; D. Ulicka: *Widzieć nieobecne*. „Nowe Książki” 2003, nr 2.

Przezroczystość. Kraków, Wydawnictwo Znak, 2007.

Recenzje: W. Bojda: *Powszechna historia przezroczystości*. „FA-art” 2007, nr 3; A. Franaszek: *Dwa pokoje ze światłem*. „Gazeta Wyborcza” 2007, nr 165; K. Szalewska: *Glass-esej*. „Twórczość” 2008, nr 11; Z. Król: *Osiótek czy niebył?*. „Zeszyty Literackie” 2007, nr 3; S. Kuś: *„Fiksum-dyr dum” przemienione w dramat*. „Świat i Słowo” 2007, nr 2; M. Leśniakowska: *Dlaczego przezroczystość?*. „Nowe Książki” 2008, nr 1; M.P. Markowski: *Pod światło*. „Tygodnik Powszechny” 2007, nr 30; M. Orski: *„Uchwyttna poręcz” istnienia*. „Przegląd Powszechny” 2008, nr 7–8; M. Warchała: *Melanchologia – krótki kurs*. „Literatura na Świecie” 2008, nr 9–10; E. Winiecka: *Przezroczystość w melancholii*. „Czas Kultury” 2008, nr 1.

Nowe kroniki wina. Warszawa, Wydawnictwo Świat Książki, 2010.

Książka twarzy. Warszawa, Wydawnictwo Świat Książki, 2011.

Recenzje: A. Madaliński: *Marek Bieńczyk „Książka twarzy”*. „dwutygodnik” <http://www.dwutygodnik.com/artukul/2186-marek-bienczyk-ksiazka-twarzy.html> (dostęp: 7.12.2013); D. Nowacki: *Marek Bieńczyk zaprasza na Facebooka*. „Gazeta Wyborcza” 2011, nr 107; W. Nowicki: *Twarze*. „Tygodnik Powszechny” 2011, nr 37 (dodatek Festiwal Conrada 2011).

Inne opracowania dotyczące twórczości Marka Bieńczyka

W. Bojda: *Słowa, słowa, słowa?*. „Opcje” 2007, nr 3; Marek Bieńczyk [hasło]. W: L. Bugajski: *Słownik nowych nazwisk (2)*. „Polityka-Kultura” 1995, nr 7; M. Lachman: *Gry z „tandeta” w prozie polskiej*. Kraków 2004; J. Momro: *Nieśmiertelne ruiny. O eseistyce Marka Bieńczyka*. W: *Ćwiczenia z rozpacz*. *Pesymizm w prozie polskiej po 1985 roku*. Red. J. Jarzębski, J. Momro. Kraków 2011; M. Orski: *Laptopowe podróże Marka Bieńczyka*. W: Tegoż: *Lustratorzy wyobraźni, rewidenci fikcji*. Warszawa 2003; M. Płaza: *C/Z, czyli dyskurs miłosny Marka Bieńczyka*. „Kresy” 2004, nr 3; K. Szalewska: *Écriture mélancolique. O eseistyce Marka Bieńczyka*. „Kresy” 2008, nr 4.

Prace przekładowe Marka Bieńczyka (wybór)

R. Barthes: *Fragmenty dyskursu miłosnego*. Wstęp M.P. Markowski. Warszawa, Wydawnictwo KR, 1999.
E. Cioran: *Historia i utopia*. Warszawa, Instytut Badań Literackich, 1997.
M. Kundera: *Spotkanie (eseje o literaturze)*. Warszawa, Państwowy Instytut Wydawniczy, 2009.

Noty o Autorach

Michał Bandura — doktorant na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Pisze pracę poświęconą prozie Mariana Pankowskiego. Publikował teksty o polskiej literaturze współczesnej, w tym na przykład o prozie Brunona Schulza, poezji Tadeusza Peipera, Józefa Czechowicza, między innymi w „Twórczości”, „Przeglądzie Humanistycznym”, a także w kilku książkach zbiorowych, ostatnio w *Fantazmatach i fetyszach* oraz w pracy *Spojrzenie – spektakl – wstyd*. Stypendysta Narodowego Centrum Nauki.

Magdalena Boczkowska — doktor nauk humanistycznych, adiunkt w Instytucie Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu. Jako krytyk literacki współpracuje między innymi z „Twórczością”, „artPAPIERem”, „Migotaniami, Przejasnieniami” i „LiteRacjami”. Publikowała także na łamach „Portretu”, „Nowego Zagłębia” czy „Studiów Medioznawczych”. Felietonistka „Gazety Petersburskiej”. Stypendystka Marszałka Województwa Śląskiego w dziedzinie kultury (2011). Jej zainteresowania badawcze koncentrują się na „poezji przeklętej”, najnowszej literaturze polskiej (głównie regionalnej), literaturze hiszpańskojęzycznej, a ostatnio także na szeroko pojętej konwergencji mediów. Autorka książek: *Codziennosc, wyobrażenia, metafizyka. Poezja na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim po roku 1989* (Katowice 2010); *W centrum literatury, na marginesie życia. O twórczości Kazimierza Ratonia* (Katowice 2011).

Bernadetta Darska — doktor nauk humanistycznych, adiunkt w Instytucie Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, wykładowczyni Gender Studies przy ISNS Uniwersytetu Warszawskiego, krytyczka. W latach 2002–2009 redaktor naczelna pisma

literacko-kulturalnego „Portret”. Autorka sześciu książek. Ostatnio ukazały się *To nas pociąga! O serialowych antybohaterach* i *Świadectwo i płeć. O bohaterkach powieści kryminalnych*. Prowadzi blog krytycznoliteracki *A to książka właśnie!* – www.bernadettadarska.blog.onet.pl

Elżbieta Dutka – doktor habilitowany nauk humanistycznych, profesor nadzwyczajny w Zakładzie Literatury Współczesnej Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego Uniwersytetu Śląskiego. Autorka książek: *Ukraina w twórczości Włodzimierza Odojewskiego i Włodzimierza Paźniewskiego* (Katowice 2000); *Mnożenie siebie. O poezji Andrzeja Kuśniewicza* (Katowice 2007); *Okolice nie tylko geograficzne. O twórczości Andrzeja Kuśniewicza* (Katowice 2008); *Zapisywanie miejsca. Szkice o Śląsku w literaturze przełomu wieków XX i XXI* (Katowice 2011). Zajmuje się literaturą polską wieku XX i XXI, zwłaszcza prozą kresową i galicyjską, literaturą regionalną oraz dydaktyką literatury. Obecnie pracuje nad książką o twórczości Julii Hartwig.

Piotr Gorliński-Kucik – magister filologii polskiej, doktorant w Zakładzie Literatury Współczesnej Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zajmuje się polską prozą współczesną, przygotowuje rozprawę doktorską o twórczości prozatorskiej Jacka Dukaja.

Sonia Gwóźdź-Rusinek – absolwentka filologii polskiej na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Recenzje i szkice o najnowszej polskiej prozie publikowała w „Kresach”, „Pograniczach”, „Studium” i w uniwersyteckich tomach zbiorowych. Pracuje jako nauczyciel języka polskiego i historii.

Anna Jamrozek-Sowa – doktor nauk humanistycznych, literaturoznawca, adiunkt w Zakładzie Literatury Polskiej XX Wieku Uniwersytetu Rzeszowskiego. Absolwentka filologii polskiej i abiturientka teatrologii. Doktoryzowała się na podstawie rozprawy poświęconej twórczości Zofii Romanowiczowej. Interesuje się literaturą migracyjną, współczesną o temacie historycznym, środkowoeuropejską, dramatem i teatrem XX i XXI wieku.

Michał Kłosiński – doktor nauk humanistycznych, adiunkt w Zakładzie Literatury Współczesnej Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Doktoryzował się na temat *Baudrillard – teoria – literatura*. Publikował w „International Journal of Baudrillard Studies”, „Pamiętniku Literackim”, „Świecie i Słowie”, „Wielogłosie”, kwartalniku literackim „FA-art”. Autor książki *Świat pęknięty. O poemach naiwnych Czesława Miłosza*. Jego zainteresowania badawcze koncentrują się wokół

antropologii i filozofii literatury, teorii krytycznej, ekonomii literatury oraz problematyce utopii we współczesnym dyskursie teoretycznym. Prywatnie jest miłośnikiem *anime* i muzyki japońskiej.

Arkadiusz Luboń — doktor nauk humanistycznych, literaturoznawca, adiunkt w Zakładzie Teorii i Antropologii Literatury Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Rzeszowskiego. Ukończył filologię polską oraz filologię angielską. Autor rozprawy *Przekraczanie obcości. Problemy przekładu w programach i twórczości poetów Nowej Fali* (Rzeszów 2013). Centrum jego zainteresowań badawczych stanowią zagadnienia socjologiczno-literackie, kulturoznawcze i translologiczne, ze szczególnym uwzględnieniem artystycznego przekładu interlingwistycznego i komparatystyki literackiej.

Kazimierz Maciąg — doktor habilitowany nauk humanistycznych, adiunkt w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Rzeszowskiego. Autor licznych artykułów oraz pierwszej polskiej monografii na temat „rozmów z” (*table-talk*) zatytułowanej *W kręgu problematyki „pamiętników mówionych” [„table-talk”]* (Rzeszów 2001). Interesuje się literaturą polską XIX i XX wieku, a szczególnie zagadnieniem kreacji literackich wielkich postaci historycznych oraz związanych z tym zjawiskiem mistyfikacji, zafalszowań oraz legend literackich. Najnowsza książka: *„Naczelnym u nas jest artystą”. O legendzie Fryderyka Chopina w literaturze polskiej* (Rzeszów 2010).

Grażyna Maroszcuk — doktor habilitowany nauk humanistycznych, adiunkt w Zakładzie Literatury Współczesnej Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Obszar zainteresowań badawczych autorki wyznacza autobiograficzna problematyka współczesnych tekstów prozatorskich i paraliterackich. Opublikowała książki: *Dyskurs i historie. O powieściach Andrzeja Szczypiorskiego* (Katowice 2004) oraz *Świadectwa — rozmowy — kreacje. W kręgu tekstów interlokucyjnych* (Katowice 2012). Współredaktorka leksykonu *Pisma kulturalne w Polsce po 1989 roku* (Katowice 2010), autorka artykułów i rozpraw w pracach zbiorowych.

Agnieszka Nęcka — doktor habilitowany nauk humanistycznych, adiunkt w Zakładzie Literatury Współczesnej Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; krytyk literacki współpracujący między innymi z „artPAPIEREM”, „Nowymi Książkami”, „Pograniczami”, „Twórczością”; autorka książek: *Granice przyzwoitości. Doświadczenie intymności w prozie najnowszej* (Katowice 2006); *Starsze, nowsze, najnowsze. Szkice o prozie polskiej XX i XXI wieku* (Katowice 2010); *Cieleśno(d)stony. Dyskursy erotyczne w polskiej prozie po 1989 roku* (Katowice 2011); *Co ważne i ważniejsze. Notatki o prozie polskiej XXI wieku* (Mikołów 2012); *Emigracje*

intymne. O współczesnych polskich narracjach autobiograficznych (Katowice 2013). Redaktor działu krytyki literackiej w „Postscriptum Polonistycznym”. Stypendystka Marszałka Województwa Śląskiego w dziedzinie kultury (2009).

Dariusz Nowacki — doktor habilitowany nauk humanistycznych, adiunkt w Zakładzie Literatury Współczesnej Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; krytyk literacki, redaktor kwartalnika kulturalnego „Opcje”. Autor książek: *Zawód: czytelnik. Notatki o prozie polskiej lat 90.* (Kraków 1999), *Ja nieuniknione. O podmiocie pisarstwa Jerzego Andrzejewskiego* (Katowice 2000), *Wielkie Wczoraj* (Kraków 2004), *Kto im dał skrzydła. Uwagi o prozie, dramacie i krytyce (2001–2010)* (Katowice 2011), *Ukosem. Szkice o prozie* (Katowice 2013).

Jolanta Pasternska — doktor habilitowany nauk humanistycznych, profesor UR w Zakładzie Teorii i Antropologii Literatury Uniwersytetu Rzeszowskiego, literaturoznawca. Kierownik Pracowni Badań i Dokumentacji Kultury Literackiej. Autorka książek: *Świat według Tyrmanda. Przewodnik po prozie fabularnej Leopolda Tyrmanda* (Rzeszów 1999) oraz *„Lepszy Polak”? Obrazy emigrantów w prozie polskiej po 1945 roku* (Rzeszów 2008). Pod jej redakcją ukazuje się seria Z Archiwum Pisarza. Redaktorka „Zeszytów Naukowych Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Filologiczna. Historia Literatury 6. *Tematy i Konteksty. Wielka Emigracja — Druga Emigracja Niepodległościowa — (E)migracja końca XX wieku* (2011). Jest zastępczynią redaktora naczelnego pisma „Tematy i Konteksty”. Przedmiotem jej zainteresowań badawczych są: polska literatura współczesna, zwłaszcza polska proza emigracyjna i migracyjna, polska proza najnowsza, zagadnienia tożsamości kulturowej, epistolografia XX wieku, krytyka literacka tego okresu, typologia bohatera prozy przełomu wieku (XX/XXI), problem tożsamości w literaturze i kulturze przełomu XX i XXI wieku.

Wojciech Rusinek — doktor nauk humanistycznych, literaturoznawca, krytyk literacki, redaktor dwutygodnika kulturalnego „artPAPIER”, nauczyciel języka polskiego w szkole średniej. Artykuły, eseje, szkice i recenzje publikował między innymi w „Dekadzie Literackiej”, „FA-arcie”, „Kresach”, „Nowych Książkach”, „Opcjach”, „Pograniczach”, „Wielogłosie” oraz w uniwersyteckich tomach zbiorowych. Doktoryzował się na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach na podstawie rozprawy o polskiej prozie i krytyce po 1989 roku. Zainteresowania badawcze koncentrują się na współczesnej krytyce literackiej, tradycjach modernistycznych prozy najnowszej, doświadczeniu melancholii.

Indeks osobowy

A

Abramowicz Mieczysław 125
Adamczewska Izabella 240
Adamczyk-Garbowska Monika 355
Adamiec Marek 73, 75, 123, 124
Adamowicz Daria 76
Adorno Theodor W. 65
Agassi Andre 26
Aleksandrowicz Bartłomiej Piotr 274
Andersen Hans Christian 373
Anderson Paul 191
Andrejuk Katarzyna 518
Andres Zbigniew 147, 150, 166, 232, 240,
241, 380, 465, 526, 549, 581, 582
Andruchowycz Jurij 448, 463, 464, 465
Andrzejewski Jerzy 199, 208
Anisimovets Yulia 76
Ankersmit Frank 535
Antonik Dominik 604
ap 435
Araszkiwicz Agata 74
Arlt Judith 548
Armatorska Joanna 547
Arystoteles 51
Attila József 578
Auden Wystan Hugh 199
Augustyn, św. 570, 579, 581
Augustyniak Konrad 354
Auster Paul 356

B

B.H. 350
Babecki Miłosz 101
Bachtin Michaił 151, 162
Baczyński Krzysztof Kamil 404
Baczyński Marcin 85, 100
Badiou Alain 143
Badula Łukasz 548
Bağlajewski Arkadiusz 126, 303, 350, 439,
440, 460, 462, 463, 470, 475, 478, 487, 519
Bahdaj Adam 587, 590
Bakke Monika 515
Balcerzan Edward 299
Ballard James Graham 237
Balzac Honorius de — zob. Balzak Hono-
riusz
Balzak Honoriusz 189
Bałda Waldemar 304
Bałdyga Anna 56
Bałus Wojciech 520
Bandura Michał 283, 304, 605
Barabasz Magdalena 506, 519
Baran Bogdan 138
Baran Marcin 312
Barańczak Stanisław 151, 152, 209, 350,
484, 485
Barć Stanisław 305, 306
Barghouti Mourid 213
Bart Andrzej 301

- Bartenbach Anna 391
Barthes Roland 14, 20, 22, 25, 26, 27, 31,
300, 319, 471
Bartnik Czesław 430
Bartoszyński Kazimierz 299
Baset Edward 99
Bataille Georges 599
Batora Katarzyna 103, 604
Baudrillard Jean 15, 17, 35
Bauer Zbigniew 259, 280, 515
Bauman Sabina 146
Bauman Zygmunt 456, 593
Beckett Samuel 199, 200, 203, 208, 209,
210, 211, 213, 214, 215
Beczek Jakub 102, 225, 234, 235, 236, 240
Bednarczyk Ryszard 196, 472
Beenhakker Leo 25, 26
Behmke Anna 196
Benjamin Walter 15, 17, 18, 20, 26
Berent Waław 104
Bereska Henryk 366
Bereś Stanisław 481
Bereś Witold 353
Bereza Henryk 260, 262, 279, 284, 285,
303, 354, 362, 373, 379, 380, 384, 484
Berwińska Krystyna 419
Beszterda Maria Magdalena 380
Biała Alina 75
Białkowski Tomasz 398
Białoszewski Miron 218, 545
Bidakowski Zbigniew 379, 519, 520
Biedermann Johann 520
Biela Emil 73
Bielas Joanna 131, 138, 146, 147, 165, 462,
603
Bielecki Czesław 440
Bielecki Marian 592, 594, 602, 604
Bielik-Robson Agata 480
Bieńczyk Marek 9–31, 157, 301, 463,
527
Bieńkowska Katarzyna 477, 487, 520
Bieńkowski Zbigniew 482, 483
Bierut Jacek 522, 523, 561, 580
Bimer Anna 97
Bisz Magdalena 236, 240, 520
Bitner Dariusz 378
Blamowska Elżbieta 393
Błażewicz Bartosz 305
Błażyńska Agnieszka 256, 435, 548, 602
Błądowska Magdalena 380
Błońska Wanda 319
Błoński Jan 123, 207, 208, 330, 349, 350,
440, 459, 536, 548
Bobkowski Andrzej 131
Bocheński Tomasz 102, 520
Boczar Maria 305
Boczkowska Magdalena 74, 188, 189,
196, 304, 379, 383, 395, 413, 414, 415,
460, 605
Bogdańska Agata 517
Bogucka Teresa 483
Böhme Jakub 314
Bojarska Katarzyna 21, 30
Bojda Wioletta 30, 31
Bolecka Anna 205, 456
Bolecki Włodzimierz 30, 151, 152, 452,
464, 470, 588
Bołdak-Janowska Tamara 520
Bonowicz Wojciech 73, 350, 459, 493, 515,
552, 579
Borges Jorge Luis 52
Borkowska Grażyna 62, 73, 75, 78, 99,
103, 350, 460, 463, 502, 515, 517, 536,
548
Borodin Natasza (właśc. Olga Tokarczuk)
514
Borowczyk Jerzy 350
Borowczyk Lucyna 378
Borowski Mateusz 394
Borowski Tadeusz 296, 545
Bortnowska Halina 436
Bortnowski Stanisław 520
Borysiewicz Kamila 194
Boy-Żeleński Tadeusz 26, 28
Brach-Czaina Jolanta 75, 89, 464, 518, 520,
602
Bradbury Raymond Douglas 237
Brakoniecki Kazimierz 415
Bratkowski Piotr 74, 124, 246, 256, 434,
435, 439, 461, 463, 487, 506, 515
Brault Pascale-Anne 14
Braun Jakub (właśc. Antoni Libera) 213
Braunek Małgorzata 271
Brecht Bertold 362, 373, 374
Bresson Robert 191
Brinkbäumer Klaus 213
Brodzka Alina (zob też Brodzka-Wald Ali-
na) 75, 124, 213, 272, 441, 538

- Brodzka-Wald Alina (zob. też Brodzka Alina) 275, 464
Broński Maciej (właśc. Wojciech Skalmowski) 272, 280
Browarny Wojciech 56, 73, 121, 126, 196, 257, 354, 376, 377, 381, 462, 464, 516, 520, 522, 523, 580, 602
Brudnicki Jan Zdzisław 75, 194, 195, 435, 581
Brumlik Micha 53
Brylski Ryszard 514
Brzezińska Anna 102, 226
Brzezińska Marta 463
Brzozowski Stanisław 430
Brzóstowicz-Klajn Monika 104
Buczek Marta 452, 465
Buczowski Leopold 217, 218
Budrowska Kamila 29, 61, 63, 75, 103, 452, 464
Bugajczyk Robert 393
Bugajska Stefania 515, 516
Bugajski Leszek 29, 31, 73, 103, 125, 126, 130, 131, 143, 147, 354, 355, 361, 378, 379, 380, 435, 464, 474, 487, 547, 604
Bukalczyk Jacek 103
Bukowiec Paweł 465
Bukowski Piotr 547
Bunin Iwan 208
Burek Tomasz 206, 211, 214, 215
Burghardt Andrzej 305
Burkot Stanisław 103, 464
Burnatowski Jan 302, 304, 305
Burroughs William S. 237, 238
Burska Lidia 75, 124, 360, 380, 439, 441, 464, 540, 547, 548, 563, 580
Burton Robert 15
Bury Maciej 351
Buryła Sławomir 104, 413, 414, 459, 478, 488
Burzyńska Anna 319, 329, 354
Bushnell Candace 391
Buśko Piotr 604
Butkiewicz Grzegorz 414
- C**
Calvino Italo 528, 565
Carroll Lewis (właśc. Charles Lutwidge Dodgson) 561
Casas Carlos Marrodán 326
Celeda Agnieszka 354
Céline Louis-Ferdinand (właśc. Louis-Ferdinand Destouches) 237
Cembrowska Justyna 29, 194, 414
Cervantes Miguel de 406
Chadryś Magdalena 603
Chałupnik Agata 305
Chandler Raymond 25
Charnas Tomasz 304
Chateaubriand François 26, 28
Chłopek Ryszard 519
Chłosta-Zielonka Joanna 74, 75, 103, 126, 413, 414, 517, 519, 521, 523
Chmielewska Katarzyna 521
Chmielewski Wojciech 281, 421, 434, 485
Chojnacki Robert 100, 459
Chojnowski Zbigniew 151, 164
Chomiszczak Tomasz 305
Chomiuk Aleksandra 516, 523
Chorębała Adrian 398
Chowaniec Urszula 75, 103, 516, 521
Christie Agatha 41
Chudoba Ewa 312
Chudzik Anna 306
Chwin Stefan 103, 107, 126, 127, 456, 516, 520
Cichoń Tomasz 351, 459
Cichowicz Stanisław 206, 214
Cichy Michał 101, 315, 351, 355, 517, 518
Cielecki Marcin 56
Cierński Marcin 516
Ciesielski Wiesław 256
Cieślak Anna 305
Cieślak Jacek 211, 215
Cieślak Tomasz 29, 75, 103, 452, 461, 465, 471, 527, 548, 549
Cieślik Mariusz 103, 351, 353, 379, 413, 419, 434, 435, 500, 517, 527
Cioran Emil 31, 571
Cirlić Dorota Jovanka 352
Cirlić-Straszyńska Danuta 519
Ciśło Maciej 194
Ciunelis Daria 102
Ciupek Marcin 60, 73, 84, 99
Clarke Arthur C. 41, 52
Coelho Paulo 409, 586
Conrad Joseph 36, 139, 205
Coppoli Francis Ford 36, 191
Cortázar Julio 52, 521

- Creve Irving T. 41
Cuber Marta (zob. też Tomczok Marta) 74, 75, 93, 101, 102, 103, 116, 165, 194, 195, 196, 218, 225, 239, 240, 256, 257, 301, 304, 353, 354, 379, 393, 413, 434, 435, 436, 461, 462, 478, 488, 509, 517, 519, 520, 531, 548, 549, 602
Curie-Skłodowska Maria 280, 307
Cymanow-Sosin Klaudia 515
Cyranowicz Maria 75, 103
Cytadelska Zdzisława (właśc. Bernadetta Darska) 100
Czachowska Agnieszka 30, 73, 109, 124, 125, 153, 164, 172, 173, 194, 245, 256, 459, 461, 496, 499, 515, 517, 520, 548, 555, 556, 580
Czachowska Jadwiga 260, 282, 305
Czaja Dariusz 454, 520
Czaja Kamila 520, 521
Czapik-Lityńska Barbara 452, 465
Czapliński Przemysław 9, 10, 73, 74, 75, 80, 81, 83, 90, 101, 103, 112, 113, 125, 126, 127, 147, 165, 169, 170, 171, 172, 182, 194, 195, 201, 207, 214, 249, 250, 257, 281, 305, 316, 317, 334, 335, 339, 347, 350, 351, 353, 356, 366, 370, 380, 393, 394, 414, 415, 419, 420, 423, 431, 434, 435, 436, 441, 442, 443, 446, 449, 455, 459, 460, 461, 462, 468, 471, 472, 476, 477, 481, 487, 491, 502, 505, 506, 507, 516, 517, 518, 519, 521, 526, 527, 528, 529, 530, 535, 541, 546, 548, 549, 597
Czapski Józef 98
Czarkowska Agnieszka 427, 435, 436
Czarnacka Agata 519
Czechowicz Jarosław 414, 415
Czechowska Justyna 194, 196
Czczot Katarzyna 603
Czekański Grzegorz 522, 523
Czerwińska Małgorzata 78, 465, 481
Czernecka Aleksandra 348, 357, 438
Czerniewicz Teresa — zob. Orłoś z d. Czerniewicz Teresa
Czerwiakowska Ewa 124
Czerwińska Maryla 452
Czerwiński Piotr 196
Czerwonka Marta 102
Częstochowski Ryszard 459
Czubaj Mariusz 101, 126, 240, 350, 415, 460, 518
Czudec Joanna 213
Czycz Stanisław 168
Czyż Wanda 334
Czyżak Agnieszka 194, 354, 393, 415, 462, 469, 488, 518
Czyżowski Andrzej 124
- C**
Ćciosić Dominik 435
Ćwikliński Krzysztof 124
- D**
D'Orléans Charles 15
Daczkowski Andrzej 580
Dampz Magdalena 521
Dante Alighieri 237
Dantyszek Jakub (właśc. Paweł Huelle) 123
Darabont Frank 191
Darchuczy Paweł (właśc. Jerzy Pilch) 348
Darska Bernadetta 59, 75, 77, 91, 102, 103, 107, 126, 304, 354, 355, 393, 396, 398, 400, 403, 413, 414, 415, 436, 491, 519, 520, 549, 567, 581, 591, 603, 605
Davis Erik 53
Dąbrowska Danuta 305
Dąbrowska Maria 362, 373, 374, 377, 452, 460
Dąbrowski Andrzej Józef 124
Dąbrowski Mieczysław 104, 124, 306, 380, 470, 475, 487, 517, 548
Dąbrowski Tadeusz 124, 194
Dean James 228, 404
Decjusz Just Ludwik 146, 412
Dehnel Jacek 452, 464
Dembowska Celina (właśc. Piotr Szewc) 487
Derda-Nowakowski Michał 29
Derrida Jacques 11, 13, 14, 15, 23, 131, 301
Dęboróg-Bylczyński Maciej 380
Dibrowa Wolodymyr 105
Dichter Wilhelm 210
Didi-Huberman Georges 299
Dhubak Grzegorz 380
Długosz Katarzyna 75
Dłuski Stanisław 460, 464
Dobiegała Anna 257, 519, 603
Dobosiewicz Ewa 30

Dobroch Bartek 452, 464
Dobrowolska Danuta 104
Dobrowolski Andrzej 124
Dobrowolski Stanisław Ryszard 392
Domagalik Małgorzata 59
Domalik Andrzej 191
Domańska Ewa 535
Domański Andrzej 240
Doskocz Marek 415
Dostojewski Fiodor 430
Doyle Arthur Conan 460
Drajewski Stefan 435, 472, 487
Drapella Maria 354, 356
Drawicz Andrzej 124
Drotkiewicz Agnieszka 195
Drózd Karolina 603
Drwięga Ewa 305
Drzewucki Janusz 110, 124, 239, 378, 379, 459
Duda Maciej 102, 414
Dudała Agnieszka 101
Dukaj Jacek 33–57, 405, 414
Dumas Aleksander 205
Dunin Kinga 63, 73, 75, 78, 100, 101, 102, 103, 105, 147, 188, 189, 194, 196, 350, 414, 415, 423, 435, 436, 504, 518, 519, 521, 547, 560, 579, 580
Dunin-Wąsowicz Paweł 50, 56, 59, 99, 100, 126, 127, 132, 236, 241, 416, 435, 437, 464, 518, 519, 521, 552, 579, 581, 582
Duras Margeurite 65
Dürer Albrecht 15, 29, 30
Duszka Maria 100
Dutka Czesław Paweł 538
Dutka Elżbieta 437, 464, 521, 525, 541, 548, 606
Dutka Stanisław 516
Dworak Marta 433
Dybciak Krzysztof 305
Dymna Renata 124
Dziadek Adam 20
Dzido Marta 132
Dziekoński Józef 422
Dziel Paweł 463
Dzień Mirosław 214, 462
Dziewulska Małgorzata 354
Dzika-Jurek Kamila 452, 464, 536, 541, 547, 548, 549

E

Eberhardt Grzegorz 517
Eckhart von Hochheim Johannes 430
Egressy Zoltán 577
Eliot Thomas Stearns 199, 210
Englert Maciej 122
Ermann Stanisław 125
Ewertowski Tomasz 56

F

Fabicki Sławomir 190
Fac Bolesław 124
Falk Eryk 424, 425
Falk Ilse 424, 425
Fazan Jarosław 305
Fedewicz Maria Bożena 25
Fejkisz Paweł 393, 461
Felberg Karolina 292
Felis Paweł T. 101
Felix Maria 328
Fertacz Joanna 412
Fiałkowski Tomasz 316, 331, 333, 341, 350, 351, 354, 355, 459, 480
Fiedor Marek 400, 412
Fijałkowska Agnieszka 517
Filas Agnieszka 100
Filip Grzegorz 356
Filipczuk Ewa 356
Filipiak Izabela 59–76, 103
Filipowicz Kornel 311, 341
Filipowicz Ksymena Elwira (zob. też Filipowicz-Tokarska Ksymena) 104
Filipowicz-Tokarska Ksymena (zob. też Filipowicz Ksymena Elwira) 68, 74
Fiszbak Zbigniew 305
Fiut Aleksander 305, 442, 464
Flak Mateusz 146
Flaubert Gustave 199, 208, 400
Fleszarowa-Muskat Stanisława 493
Fliciniński Piotr 465
Fliszewska Olga 521
Florczak Zbigniew 280
Folcholc Paulina 102
Fontane Theodor 209
Forajter Waclaw 581, 603
Foucault Michel 64, 430, 453, 454
Frajs Monika 73

- Franaszek Andrzej 31, 85, 86, 99, 100, 125, 126, 195, 309, 316, 317, 318, 333, 336, 337, 350, 351, 354, 355, 356, 357, 459, 519, 521
 Franczak Jerzy 102, 150, 165
 Franke Aleksandra 517
 Frankowiak Anita 413, 464, 602
 Frankowska Beata 30
 Frenkiel Monika 75
 Freud Sigmund 14, 288, 293, 393
 Fryc Katarzyna 305, 604
 Fryz-Więcek Agnieszka 350
- G**
- Gacek Dorota 309, 317, 357
 Gadamska-Serafin Renata 306
 Gajda Damian 380, 415
 Gajewski Krzysztof 124, 435
 Galant Arleta 74, 75, 394, 517
 Gall Natalia 239
 Gałecki Łukasz 381
 Ganuszkin Makar (właśc. Jerzy Pilch) 348
 Gauss Karl Markus 99
 Gawin Dariusz 210, 211
 Gawlikowska Joanna 124, 314, 315, 356, 459, 547
 Gawliński Stanisław 347, 356, 465
 Gazda Grzegorz 520, 539
 Gąsowska Lidia 104
 Geist Sylwia 366
 Geraga Magdalena 518, 519
 Gębala Anna 55
 Gębołyś Stanisław 488
 Ghelderode Michel de 302
 Gieczys Aleksandra 105
 Giedroyć Jerzy 302, 305
 Giedrys Grzegorz 407
 Giedrys Wojciech 413
 Giza Barbara 464
 Gizella Jerzy 165, 413, 435, 481
 Glensk Urszula 75, 104, 504, 518
 Gleń Adrian 333, 356, 461
 Gliński Robert 190
 Głębicka Ewa 305
 Głogowski Paweł 73
 Głowacka Aneta 194, 195, 352, 518
 Głowacki Paweł 356
 Głowiński Michał 126, 484, 485
 Głowczewski Aleksander 76, 105, 126, 127, 196, 480, 521
 Godlewska Joanna 354
 Godun Cristina 464
 Goerke Natasza 75, 78, 104, 440, 456, 527
 Goethe Johann Wolfgang von 199, 206, 208, 237
 Gogol Nikołaj 207
 Gogońkiewicz Agata 102
 Gojawczyńska Pola 65
 Golak Mariusz 579
 Gollnikowa Alicja 73
 Gołębiewski Łukasz 100
 Gołoburda Paweł 463, 552, 573
 Gołuński Mirosław 516
 Gombrowicz Witold 43, 51, 123, 168, 326, 365, 588, 592, 602, 604
 Gomułka Władysław 206, 351
 Gondowicz Jan 208, 214, 350, 352, 353, 468, 475, 487, 547, 548
 Gorki Maksim 206
 Gorliński-Kucik Piotr 33, 38, 46, 56, 57, 606
 Gosk Hanna 73, 74, 99, 100, 101, 104, 124, 125, 165, 286, 301, 303, 370, 375, 379, 380, 393, 447, 459, 460, 461, 462, 464, 465, 466, 481, 516, 517, 518, 521, 535, 536, 548, 549
 Goworski Andrzej 225
 Goździkowski Andrzej 194, 413
 Goźliński Paweł 99
 Górdziałek Józef 352
 Górecki Przemysław 602
 Górniak Agnieszka 356
 Górnicka-Boratyńska Aneta 75, 87, 88, 100, 105, 112, 125, 351, 393, 515, 516
 Górcy 29
 Górska Weronika 95, 103, 519
 Górski Artur 104
 Grabowski Artur 30, 104, 460, 464
 Grabowski Mariusz 435, 436
 Gradowski Michał 511, 520
 Graf Paweł 281
 Grass Günter 110, 123, 314
 Greenaway Peter 190
 Gretkowska Manuela 75, 77–105, 380, 440
 Grochowiak Stanisław 261
 Gromadzki Stanisław 124

- Gross Jan Tomasz 536
Grudzińska Joanna 124
Grudziński Piotr 413
Grundkowski Jerzy 434
Grupiński Rafał 75, 104, 350, 521
Gruszczynski Piotr 350, 354, 547, 602, 603
Grynberg Henryk 460
Gryszkiewicz Bogusław 30
Grzemska Aleksandra 549
Grześkowiak-Krwawicz Anna 127
Grzymiśławski Łukasz 306
Grzymkowski Jerzy 273, 280
Gutenberg Jan (właśc. Johannes Gensfleisch) 435
Gutkowska Barbara 101, 160, 165, 196, 460, 461, 483
Gutkowska Katarzyna 147
Gutorow Jacek 461
Guzowski/Fuzowski Max 414
Gwóźdź Sonia (zob. też Gwóźdź-Rusinek Sonia) 604
Gwóźdź-Rusinek Sonia (zob. też Gwóźdź Sonia) 217, 606

H

- Hagens Gunther von (właśc. Gunter Liebschen) 404
Halcewicz-Pleskaczewski Jakub 354
HAM (właśc. Słojewski Jan Zbigniew) 100
Hamerski Wojciech 57
Hamkało Marcin 381
Han Ewa 380
Hanczakowski Michał 516
Haneke Michael 190
Hańska Ewelina 189
Hartwich Mateusz 462
Hartwig Julia 484, 485
Haupt Zygmunt 446, 460, 465
Hayden Joseph 176
Heine Christian Johann Heinrich 373
Helbig-Mischewski Brygida 75
Hendrix Jimi 37
Heraklit 225
Herbert Zbigniew 36, 76, 131, 466
Herling-Grudziński Gustaw 260
Hertz Paweł 483, 484
Hieronim, św. 433

- Himilbach Jan 261
Hitchcock Alfred 203, 320
Hitler Adolf 189, 374, 379
Hłasko Marek 243, 261, 266, 452, 447, 460
Hnidiuk Jacek 196
HOB 101
Hoffmann Ernst Theodor Amadeus 520
Hölderlin Friedrich 199, 208, 215
Holik Alek (właśc. Mariusz Sieniewicz) 412
Hołda Katarzyna 462
Hołownia Szymon 100, 351
Homer 207
Hopper Edward 17, 26
Horacy 199
Hörisch Jochen 41
Horodecka Magdalena 460
Horthey Miklós 577
Horubała Andrzej 102, 104, 356
Horwath Witold 461
Houellebecq Michel 237
Hrabal Bohumil 1107, 114, 115, 125, 312
Huber Steffen 41
Hübner Irena 520
Huelle Paweł 107–127, 208, 210, 214, 350, 356, 456, 460, 516, 520, 521
Hugo Victor 26
Hul Leokadia 30, 75, 103, 127, 521, 523
Huszárik Zoltán 577
Hutnikiewicz Artur 306, 487

I

- Idziak Agnieszka 102
Illg Jerzy 341
Ingłot Jacek 100
Iredyński Ireneusz 441
Ireland Kenny 200
Iwasiów Inga 73, 75, 81, 82, 100, 102, 104, 194, 256, 303, 304, 353, 439, 461, 462, 463, 464, 465, 487, 501, 517, 521, 592, 602
Iwasiów Sławomir 75, 104, 141, 142, 147, 380, 462, 464, 521, 581
Iwaszkiewicz Jarosław 260, 384, 392, 452, 460
Iwaszkiewicz Maria 484
Izdębska Agnieszka 526, 527, 529, 534, 549

J

- j.d. (właśc. Paweł Huelle) 123
 Jabłonowska Paulina 305
 Jabłoński Jakub 46
 Jackiewicz Aleksander 208
 Jackson Michael 443
 Jaconi Piotr 452, 460
 Jagodzińska Renata 306
 Jakowska Krystyna 452, 459, 460, 487
 Jamrozek-Sowa Anna 199, 214, 460, 606
 Jan Chryzostom, św. 430
 Jan Paweł II, św. (właśc. Karol Wojtyła) 340
 Jancsó Miklós 577
 Janicka Anna 465
 Janikowska Anna 521
 Janion Maria 28, 30, 62, 72, 76, 206, 415, 541, 548
 Janiszewski Dariusz 646
 Janko Anna 126
 Jankowicz Grzegorz 305
 Jankowski Henryk 123
 Janowska Irena 29
 Janowska Katarzyna 126, 602
 Janowska-Woźniak Irena 125
 Janowski Piotr 438
 Jaracz Stefan 400, 412
 Jarecki Andrzej 517
 Jarmuszkiewicz Anna 46, 56
 Jarośnińska Izabela 73, 99, 378
 Jarośniński Dariusz 281
 Jaruzelski Wojciech 210
 Jarzębowski Zbigniew 602
 Jarzębski Jerzy 31, 57, 108, 124, 165, 166, 313, 351, 352, 356, 379, 380, 394, 440, 456, 464, 465, 470, 496, 515, 521, 551, 581
 Jarzyna Aneta 549
 Jasiński Bruno 299
 Jasińska-Wojtkowska Maria 299
 Jaskółowa Ewa 539
 Jastrun Tomasz 73, 393
 Jastrzębiec-Mosakowski Marek 73
 Jaworska Iga 76
 Jaworska Justyna 391, 551, 552, 576, 581
 Jaworski Marcin 413
 Jaworski Stanisław 75, 105, 355, 461, 516, 521, 522
 JAZ 434
 Jazdoń Mikołaj 547
 Jedlicka Lena 53
 Jekiel Wojciech 127, 488
 Jentys Maria (zob. też Jentys-Borełowska Maria) 30, 127, 194, 225, 275, 280, 281, 303, 351, 352, 363, 372, 379, 380, 390, 393, 394, 406, 415, 516, 517, 518, 519, 521
 Jentys-Borełowska Maria (zob. też Jentys Maria) 415, 463
 Jeświł Justyna 74
 Jeżyk Łukasz 354, 423, 435
 Jędrysik Miłada 512
 Jędrzejak Piotr 400, 412
 Jęsiak Anna 126
 jj 435
 Jochymek Renata 603
 Jokiel Irena 461
 Jonak Łukasz 35, 57
 Jordan Maciej (właśc. Kazimierz Orłoś) 278
 Joyce James Augustine Aloysius 17, 207, 210, 373
 Jung Carl Gustav 432
 Jurewicz Aleksander 527
 Jurkowski Stefan 483
 Juzziuk Agata 464, 518

K

- Kaczmarek Michał 352, 460
 Kaczorowski Aleksander 351, 436
 Kaczyński Jarosław 98
 Kaczyński Lech 98
 Kádár János 577
 Kafka Franz 175, 210, 362, 373, 377
 Kajka Michał 392
 Kalbarczyk Kamil 104
 Kalinowski Daniel 240
 Kaliszewski Wojciech 205, 214, 460, 483
 Kaliściak Tomasz 591
 Kałużny Jerzy 463, 592, 602
 Kałużński Zygmunt 100
 Kamierczyk Monika 101, 194
 Kanabrodzki Mateusz 392
 Kaniewska Bogumiła 76, 104, 124, 164, 212, 215, 350, 356, 465, 468, 469, 472, 474, 476, 477, 479, 488, 516, 528, 549
 Kantorowski Igor 100, 195, 352
 Kapuściński Ryszard 138
 Karpowicz Bogusław 100

- Karpowicz Ignacy 51, 129–147, 195, 257, 380
Karwat Krzysztof 351, 462
Karwowska Bożena 464, 465
Kasper Łukasz 239, 452, 461, 462, 464
Katz-Hewetson Janina (zob. też Katz Janina) 125, 127, 280
Katz Janina (zob. też Katz-Hewetson Janina) 280
Kawafis Konstandinos 199, 215
Kazanecki Wiesław 146
Kempnerówna Stefania 288
Kempny Paweł 104, 459
Kerski Basil 381
Kęder Konrad Cezary 100, 581
Kępiński Piotr 87, 94, 100, 102, 379, 419, 434
kid (właśc. Kinga Dunin) 99
Kiec Izolda 75, 104, 521
Kielczewski Dariusz 73
Kierkegaard Søren 15
Kierul Jerzy 53
Kierzek Paulina 196, 241, 521
Kijowski Andrzej 149, 164, 214, 483
Kinowska Klaudia 604
Kisiel Marian 101, 467, 472, 480, 487
Kita-Huber Jadwiga 41
Kitowska-Lysiak Małgorzata 456
Klaman Justyna 30
Klaus-Wartowicz Joanna 305
Kleist Heinrich von 103
Klejnocka Katarzyna 460, 521
Klejnocki Jarosław 104, 260, 365, 379, 432, 435, 436, 440, 441, 459, 464, 474, 487, 498, 500, 513, 516, 517, 518, 521, 579, 580
Klera Wiktoria 182, 238, 240, 581
Kłęczar Aleksandra 56
Klukowski Bogdan 99
Kłobukowski Michał 547
Kłopotowska Agata 210, 215
Kłos Agnieszka 521
Kłosiński Michał 9, 226, 606
Knap Łukasz 510, 511, 520
Kobierski Radosław 194
Kochan Marek 212
Kociuba Grzegorz 496, 497, 515
Kofta Piotr 380, 436, 520
Kohli Anna 101
Kolbuszewski Jacek 305
Kolenda-Zaleska Katarzyna 340, 348
Kolumb Krzysztof 404
Kołakowski Leszek 350
Kołbiel Joanna 462
Kołodziejczyk Marcin 104, 240
Kołodziejczyk Tomasz 33
Kołodziejska Anna 226, 240, 257
Komarzewska-Skolimowska Regina 214
Komendant Tadeusz 284, 303, 304, 384, 392, 530, 547
Kamolka Jan 281
Komornicka Maria 69, 70, 71, 72, 76, 422
Koniecko Jolanta 522
Konończuk Elżbieta 453
Konwicki Tadeusz 85, 353, 447
Kopacki Andrzej 351
Kopaszewski Zbigniew 579
Kopciński Jacek 99
Kopczyk Michał 549
Kopeć Zbigniew 346, 356, 415, 469, 488
Kopernik Mikołaj 203, 433
Kopiński Aleksander 196
Kopkiewicz Aldona 603
Korczak Janusz 545
Korejwo-Prusakowska Zofia 484
Korepta Edyta 356
Korkozowicz Jerzy 517, 518
Kornhauser Julian 437, 465
Korotkich Krzysztof 465
Korzeniowski Tomasz 305, 306
Kosętka Halina 306
Kosińska Agnieszka 73, 99, 385, 548
Kosiński Krzysztof 56
Koss Agata 29, 516
Kossak 290
Koszowy Marta 452, 464, 547
Kościelniak Marcin 305
Kościelscy 46, 55, 57, 123, 260, 279, 348, 356, 421, 434, 547
Kot Wiesław 435
Kotarbiński Tadeusz 45
Kotowska-Kachel Maria 199, 394
Kott Jan 125, 127
Kowalczyk Andrzej Stanisław 579
Kowalska Anna 305
Kowalska Justyna 516
Kowalska Karolina 104
Kowalska Michalina 452, 464

- Kowalska Patrycja 102
 Kowalski Mariusz 579
 Kowalski Piotr 333, 350
 Kowalski Sergiusz 550
 Kozak Beata 519
 Kozicka Dorota 101, 398, 413, 448, 452, 462, 464
 Koziczyński Bartek 78
 Kozik Ryszard 146, 147, 415, 450, 463
 Kozioł Urszula 484, 485
 Kozłowska Justyna 354
 Koźbiel Jan 237
 Koźbiel Janina 517
 Krakowska Joanna 74
 Kralkowska-Gątkowska Krystyna 100, 518
 Krall Hanna 374
 Kramek Anna 305, 604
 Krasieńska Sława 356
 Krasieński Zygmunt 15, 26, 28, 326
 Kraskowska Ewa 73, 74, 516
 Krassowski Maciej 104, 393
 Krasuski Krzysztof 470, 487, 488
 Kraszewski Józef Ignacy 189
 Krauze Krzysztof 191
 Kromer Marcin 239
 Krowiranda Krzysztofa 99, 104, 460, 466, 548
 Królak Jacek 311
 Królak Sławomir 35
 Krúdy Gyula 577
 Kruk Bartek 580
 Krupa Bartłomiej 460
 Krupiński Piotr 296, 305, 602
 Kruszyński Zbigniew 149–166, 380, 523, 535, 548
 Krynicki Ryszard 152
 Kryszak Janusz 487
 Krzemiński Maciej 259, 281, 282
 Krześlak Maria 414
 Krzewicki Andrzej 307
 Krzysztoń Jerzy 157, 261
 Krzywicka Dorota 282
 Krzywicka Zofia 355, 517
 Krzyworączka Mariola 354
 Kubiak Zygmunt 484
 Kubica Iwona 356
 Kubisiowska Katarzyna 101, 327
 Kuc Monika 480
 Kuczok Wojciech 130, 147, 167–197, 243, 251, 257, 397
 Kudelski Zdzisław 305
 Kula Edward 516, 522
 Kulesza Dariusz 196
 Kuleszna Maria 417, 422
 Kulik Dariusz 459
 Kummernis, św. 586
 Kundera Milan 20, 21, 30, 31, 105
 Kunz Tomasz 456, 464
 Kurek Krzysztof 305
 Kurkiewicz Juliusz 126, 380, 511, 519, 520
 Kurz Iwona 73
 Kusiak Stanisław 464, 581
 Kuś Szymon 31
 Kutyla Julian 283
 Kuziak Dariusz 99
 Kuźmina Irina 104
 Kuźmiński Piotr 438, 554, 555, 557, 580
 Kwiecień Katarzyna 462, 604
- L**
- Lachman Magdalena 31, 104, 241, 552, 581
 Lada Wojciech 215
 Lalak Mirosław 124
 Lam Andrzej 127, 305, 306, 530
 Langkammer Hugolin 539
 Larek Michał 126, 165, 353, 354, 355, 414, 462, 518, 519, 549
 Larkin Philip 199
 Latawiec Krystyna 303, 306, 307
 Latinovits Zoltán 578
 Latusek Arkadiusz 336
 Le Prevost Nicholas 200
 Lechoń Jan (właśc. Leszek Józef Serafinowicz) 565
 Leciński Maciej 30, 207, 214, 352, 460, 461
 Legeżyńska Anna 99, 124, 459, 497, 498, 516, 522
 Leigh Mike 190
 Lekszycki Paweł 194
 Lem Stanisław 35, 38, 39, 41, 44, 49, 50, 51, 52, 54, 207
 Lemański Wojciech 451
 Lengren Magda 60, 73, 83, 84, 85, 99, 167, 168, 194, 352, 461, 494, 495, 501, 515, 517

Lenin Włodzimierz Iljicz (właśc. Władimir Iljicz Uljanow) 129
Leszczyński Robert 596
Leśmian Bolesław 302, 307
Leśniakowska Marta 31
Libera Antoni 124, 199–215, 301, 306, 316, 332, 333, 350, 356
Lichański Stefan 260, 279
Lieder Andrzej (właśc. Antoni Libera) 213
Ligęza Wojciech 306, 476
Liman Małgorzata 194
Linde Samuel Bogumił 458
Linkner Tadeusz 124
Lipski Leo 296, 305
Liskowacki Konrad 581
Lisowski Krzysztof 280, 467, 484
Lizurej Marzena 76, 518
Lizut Mikołaj 241
Lloyd-Jones Antonia 200
Loba Mirosław 535
Loebl Bogdan 513
Lorek Michał 462
Lorenz Monika 580
Lubelska Magdalena 353, 354, 355, 479, 480
Luboń Arkadiusz 309, 607
Lucjan B. (pseud.) 350
Ludwikowska Agata 70, 71, 76
Luter Alicja 352
Lutosławski Wincenty 424

Ł

Ładoń Monika 355
Ławrynowicz Marek 100, 414
Ławski Jarosław 465
Łaziński Marek 459
Łebkowska Anna 471, 480, 534
Łopata Andrzej 516
Łopieńska Barbara N. 313
Łotman Jurij 299
Łukasiewicz Jacek 202, 214, 459, 484, 485, 488
Łukasiewicz Jan 45
Łukaszewicz Michał 104, 260
Łukosz Jerzy 381, 522
Łysiak Wojciech 76
Łyżbicka Partycja 125

M

M. (właśc. Mieczysław Orski) 124
M.C. (właśc. Marta Cuber) 133
M.R. 73
Machnicki Mieczysław 99
Maciąg Kazimierz 259, 480, 607
Maciejewski Jerzy Z. 280
Maciejewski Mariusz 104, 580
Mackiewicz (Cat) Stanisław 279
Mackiewicz Józef 55, 247, 278
Mackiewicz Paweł 126, 147, 195, 602, 603
Mackiewicz Seweryna (zob. Orłoś Seweryna z Mackiewiczów)
Madaliński Artur 31, 146, 165, 209, 215, 246, 256, 379, 415, 417, 418, 428, 432, 435, 436, 549
Madejski Jerzy 126, 414, 461, 462, 465, 476, 488, 602
Mahler Gustav 373
Maier Charles 390
Maj Bronisław 210, 309, 312, 316, 345
Majbroda Katarzyna 76, 501, 522
Majcherek Janusz 215, 354, 463
Majeran Tomasz 493, 515
Majerski Paweł 101, 125, 469, 476, 488
Majewski Janusz 191
Majewski Paweł 50, 57
Majkowska Dorota 30
Majzel Bartłomiej 193
Makarska Renata 74, 165, 380
Makles Karol 547
Makowiecka Maria Hanna 76
Makowiecki Andrzej Z. 104, 124, 517
Maksimiuk Anna 100
Malczewski Antoni 15
Maleńczuk Maciej 440, 465
Malessa-Drohomirecka Monika 99
Malewski (zob. Włodzimierz Bolecki) 280
Malicki Jan 463
Malicki Maciej 217–226
Malinowski Kazimierz Bolesław 101, 165, 240
Maliszewski Karol 170, 194, 503, 513, 517, 518, 522, 602
Małkowska Monika 102, 195, 520
Małochleb Paulina 355, 414, 427, 436, 603

- Man Paul de 25
Mancewicz Stanisław 350
Mandelsztam Osip 98
Mann Thomas 114, 117, 210
Mansfeld Péter 578
Marái Sándor 578
Marcela Mikołaj 603
Marchewka Anna 74, 76
Marciniak Arkadiusz 535
Marcinik Barbara 310, 357
Marcinik Hanna 225
Marcinów Zdzisław 101
Marcinićzak Łukasz 126
Marciszuk Piotr 516
Marciszuk Teresa 460, 516
Marczewska Agata 462
Marczewski Wojciech 122
Marecki Piotr 133, 196, 228, 241, 257, 283, 291, 300, 351, 584, 601, 604
Marek Jerzy 460, 462
Markiewicz Jarosław 104
Markowski Michał Paweł 29, 31, 300, 319
Maroszczuk Grażyna 467, 483, 541, 548, 607
Márquez Gabriel Garcia 326, 516, 522, 528
Marszałek Magdalena 381, 465
Marszałek Waclaw 602
Marti José 213, 392
Martuszevska Anna 538, 539
Martwicki Krzysztof 463
Marzec Bartosz 463
Marzec Joanna 209, 215
Marzęcka Barbara 76, 381
Masłoń Krzysztof 78, 100, 102, 125, 195, 209, 214, 215, 260, 272, 280, 281, 352, 354, 355, 461, 485, 517, 518
Masłowska Dorota 134, 176, 240, 243, 397
Mateja Anna 102
Materska Dominika 522, 580
Matka Teresa z Kalkuty MC (właśc. Agnes Gonxha Bojaxhiu) 570
Matuszek Gabriela 109, 110, 127
Matuszek Paweł 56
Matuszewski Ryszard 483, 484, 485, 488
May Karl 270
Mazurek Dorota 156, 166
Mazurek Maciej 351
Mazur-Fedak Jolanta 306, 516
Mączka Jacek 306
Melecki Maciej 193
Melkowski Stefan 279, 393
Meller Katarzyna 465
Memling Hans 521
Mencfel Patrycja 392
Mencwel Andrzej 199
Mende Rainer 381
Mengele Josef 389
Mentzel Zbigniew 207, 210, 351
Michalski Cezary 98
Michałowski Piotr 101, 125
Michaux Henri 217
Michnik Adam 194, 440
Miciński Tadeusz 422, 424
Mickiewicz Adam 105, 143, 146, 306, 350, 402, 430
Miecznicka Magdalena 126, 519
Mielczarek Jadwiga 105
Mikołajczak Małgorzata 538
Mikrut Izabela 519
Miliszkievicz Janusz 99
Millati Piotr 465
Miłkowski Maciej 354
Miłosz Czesław 201, 305, 326, 402, 465, 477, 520, 545
Miłoszewski Zygmunt 436
Miodunka Władysław 464
Misiak Iwona 73, 100
Miszczak Magdalena 104
Mizerka Anna 360, 364, 370, 372, 381
Mizerkiewicz Tomasz 56, 57, 100, 124, 133, 134, 146, 165, 171, 172, 187, 188, 189, 194, 196, 221, 222, 226, 281, 351, 355, 371, 379, 434, 463, 469, 473, 477, 487, 488, 515, 516, 518, 519, 563, 564, 565, 566, 580
Mizerska Alina 99
Mizuro Marta 74, 174, 194, 217, 225, 240, 252, 257, 352, 353, 356, 362, 363, 364, 379, 380, 381, 394, 414, 415, 435, 436, 462, 465, 548, 567, 580, 581, 602, 604
Młeczko Andrzej 348
Młocińska Ewelina 126
Moczkodan Rafał 452, 459
Mojsak Kajetan 306
Mokranowska Zdzisława 388, 393

- Momro Jakub 31, 57, 116, 117, 125, 166, 301, 306, 465, 551, 581
Monkiewicz Karolina 75
Morawiec Arkadiusz 30, 173, 194, 304, 306, 393, 469, 472, 477, 479, 488, 519, 526, 528, 538, 547, 548, 549
Morawiec Elżbieta 124
Morąg E. 413
Moroń Jadwiga 124
Morrison James Douglas 37, 38, 404, 554
Morrison Toni 65
Morse Samuel 289
Mostek Małgorzata 380
Mościcki Paweł 283
Mozart Wolfgang Amadeus 375
Mrowiec Magdalena 46, 57
Mroziak Agnieszka 76, 104, 522
Mrozek Sławomir 207
Mruwczynski Marcin 29
Mucharski Piotr 340
Muchowski Jakub 30
Mus Malwina 604
Musierowicz Małgorzata 205
Musiołek Jakub 459
Myszkowski Krzysztof 125, 351
Myśliwski Wiesław 484
- N**
- Naas Michael 14
Nabokov Vladimir 207, 208
Nacher Anna 100
Nadana Katarzyna 30
Nagórko Alicja 381
Nahacz Mirosław 176, 227–241, 397
Nalepa Barbara 352
Nalepa Marek 351, 465, 516, 522
Nalewajk Żaneta 99, 170, 194, 196, 423, 435, 460, 466, 548
Nałkowska Zofia 65, 362, 373, 374, 377, 501
Nancy Jean-Luc 301, 306
Narbutt Maja 104
Naruszewicz-Duchlińska Alina 75, 103
Nasiłowska Anna 74, 76, 89, 104, 105, 284, 349, 351, 352, 414, 460, 538
Natoniewska Ewa 516
Nawarecki Aleksander 194
Nawój Ewa 580
Nawrocka Ewa 452, 464, 470
Nawrocki Michał 30, 164, 165, 214, 460, 461
Nelicki Aleksander 99
Nerval Gérard de 15
Netz Feliks 351
Nęcka Agnieszka 30, 76, 89, 92, 96, 99, 101, 102, 104, 119, 120, 126, 130, 147, 160, 163, 165, 166, 167, 168, 176, 194, 195, 196, 214, 227, 243, 257, 353, 363, 379, 394, 398, 406, 413, 414, 415, 417, 444, 469, 488, 520, 522, 526, 547, 551, 573, 581, 603, 604, 607
Niemczyńska Małgorzata I. 519, 520
Niemiec Iwona 461
Nienacki Zbigniew 406, 587
Nietzsche Friedrich 138
Niewczas Sławomir 465
Niewiadomski Andrzej 125, 439, 447, 461
Nin Anaïs 65
NN 226
Nocny Marek (właśc. Magdalena Tulli) 550
Norwa Dorota 102
Norwid Cyprian Kamil 401, 402, 513
Nosal Sławomir 463
Nowacka Beata 196, 460, 461, 483
Nowacki Dariusz 29, 31, 50, 54, 55, 56, 57, 68, 73, 74, 86, 87, 88, 90, 91, 94, 99, 100, 101, 102, 104, 112, 114, 115, 118, 119, 124, 125, 126, 147, 149, 164, 165, 166, 171, 176, 180, 182, 184, 185, 192, 193, 194, 195, 196, 211, 215, 218, 222, 225, 227, 228, 229, 231, 236, 237, 239, 240, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 253, 256, 257, 281, 304, 309, 316, 317, 327, 330, 345, 347, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 365, 379, 380, 383, 393, 395, 397, 403, 405, 406, 411, 413, 414, 415, 416, 418, 432, 434, 435, 436, 439, 444, 450, 459, 460, 463, 464, 465, 469, 478, 488, 495, 500, 501, 503, 504, 509, 510, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 526, 530, 531, 542, 547, 548, 549, 552, 553, 554, 555, 557, 560, 562, 563, 567, 569, 570, 572, 580, 581, 595, 597, 602, 603, 604, 608
Nowaczewski Artur 126, 127
Nowak Tadeusz 465
Nowak Tomasz 435
Nowakowska Alicja 195

- Nowakowski Marek 200, 243, 261, 280, 484
 Nowakowski Paweł 285
 Nowakowski Rafał 100
 Nowicka Ivonna 53
 Nowicki Bogdan 517
 Nowicki Światosław Florian 53
 Nowicki Wojciech 31
 Nowosad Jarosław 580
 Nowosielska Paulina 75
 Nyc Iga 104
 Nycz Ryszard 30, 294, 464, 486
 Nyczek Tadeusz 281, 306, 313, 316, 317, 353, 501, 502, 518
- O**
- Odija Daniel 130, 132, 147, 176, 195, 243—258, 397
 Odojewski Włodzimierz 378
 Odrowska Anna 353
 Okulicz-Kozaryn Radosław 460, 463, 592, 602
 Okulska Inez 196
 Olczyk Jacek 218
 Olech Barbara 452, 459, 460
 Olechnowicz Magdalena 435
 Olszański Grzegorz 193, 461
 Olszański Tadeusz A. 55, 57
 Olszewski Marek 439, 463
 Olszewski Michał 132, 413, 463
 Olszewski Tadeusz 124
 Onimichowski Filip 132, 176
 Opacka Anna 539
 Opoka Magda 434
 Oramus Marek 33, 50, 55, 56, 435
 Orbitowski Łukasz 57
 Orliński Wojciech 50
 Orłoś Kazimierz 259—282, 484
 Orłoś z d. Czerniewicz Teresa 278
 Orska Joanna 67, 74, 165, 398, 413, 517, 548, 563, 580, 603, 604
 Orski Mieczysław 30, 31, 73, 99, 124, 127, 147, 151, 153, 164, 165, 173, 194, 195, 234, 240, 256, 257, 260, 280, 281, 282, 353, 354, 355, 356, 366, 372, 373, 374, 375, 378, 379, 380, 381, 384, 387, 392, 393, 394, 413, 441, 459, 460, 461, 462, 463, 465, 472, 488, 515, 516, 517, 519, 522, 527, 531, 533, 547, 548, 549, 558, 560, 580, 581, 603
- Orwell George (właśc. Eric Arthur Blair) 237
 Orszyn Zyta 384
 Osiecka Agnieszka 124, 125, 350, 351
 Ossowiecki Stefan 417, 422
 Ossowska Danuta 104
 Ostaszewski Robert 56, 87, 100, 101, 116, 146, 150, 165, 176, 195, 218, 219, 220, 222, 225, 226, 228, 229, 240, 243, 244, 245, 246, 247, 256, 257, 304, 353, 356, 395, 398, 401, 413, 414, 416, 434, 435, 439, 461, 462, 468, 472, 474, 475, 488, 502, 518, 519, 520, 530, 531, 548, 567, 568, 581, 602, 603
 Osterwa Juliusz 123
 Ostowicz Anna 214, 516
 Ostrowska Joanna 306
 Ostrowska Magdalena 101
 Ostrowski Witold 539
 Owczarek Bogdan 272
- P**
- Pabisek Maciej 56, 195, 462
 Pachnicka Maria 581
 Paczoska Ewa 518
 Paczuski Krzysztof 392
 Pakuła Natalia 240
 Paliwoda Janusz 236, 400
 Pankowska Regina 300
 Pankowski Marian 283—307, 365, 604
 Pańko Aleksandra 102
 Papińska Agnieszka 211, 215
 Parowski Maciej 33, 56
 Pascal Blaise 520
 Pasich Dorota 104
 Pasolini Pier Paolo 190
 Passer Łucja 56
 Pasterska Jolanta 165, 232, 233, 239, 240, 304, 359, 608
 Pasterski Janusz 147, 150, 166, 232, 240, 241, 465, 526, 549, 581, 582
 Pastuszewski Stefan 100
 Patryas Magdalena 93, 102
 Pawelec Dariusz 348, 349, 350, 357, 438, 450
 Paweł, św. 143
 Pawlak Natalia 519
 Pawlikowski Maciej 227, 228, 240
 Pawłowski Roman 354, 487, 522

- Paźniewski Włodzimierz 125
Pąckiński Marek 56
Pekaniec Anna 519
Peszek Jan 47
Petrowicz Jarosław 196
Pędziński Zbigniew 262, 279
Phillips Ursula 78
Piasecki Marcin 351, 516, 580
Piaszczyński Piotr 257, 519
Piątek Tomasz 435
Piech-Klikowicz Aneta 56
Pieczara Marek 463
Pieczko Andrzej 435
Piekara Magdalena 76
Piekorz Magdalena 167, 182
Pielka Karina 478, 488
Pieszczachowicz Jan 29
Pietrasik Zdzisław 120, 126, 413
Pietrych Krystyna 29, 75, 103, 452, 461, 465, 471, 527, 548, 549
Pietrzak Marcin 30, 379, 414, 435, 462, 519, 549, 602
Pietucha Piotr 92, 93, 98, 101
Piętaś Stanisław 260, 279, 378, 392, 487
Piętniewicz Michał 463
Pijewski Łukasz 306
Pilarz Ewa 354, 603
Pilch Jerzy 124, 209, 309–357, 440, 465, 527
Pilch Paweł 334
Piłsudski Józef 45
Piotr I Wielki 290
Piotrowicz Kuba 413
Piskor Stanisław 465
Piwkowska Anna 462
Platon 425
Plebanek Grażyna 94, 104
Pluszka Adam 146, 194, 225, 602
Płachecki Marian 104
Płaza Maciej 31
Płoszaj Katarzyna 100
Pochłódka Anna 93, 102
Poczekaj Robert 517
Podgórska Joanna 520
Podgórski Maciej 264
Podrabinek Aleksander 11, 12
Podsiadło Jacek 80, 103, 440, 517
Poe Edgar Allan 174
Polak Cezary 240, 353, 355, 414, 603
Poliszczuk Nadija 465
Pollack Martin 448
Pollak Ryszard 239
Połczyńska Ewa 105, 516, 522
Połtyn Joanna 460, 465, 517
Popiełuszko Jerzy 450
Popiłkowska Katarzyna 353
Popiołek Ewa 522, 580
Poprawa Adam 102, 126, 219, 225, 226, 304, 485, 519, 548, 549, 604
Poręba Edyta 522
Potent Małgorzata 414
Praszyński Roman 73, 99, 105, 393, 394
Propp Vladimir 51
Proust Marcel 292, 565
Prunitsch Christian 356
Prus Bolesław (właśc. Aleksander Głowacki) 274, 501, 518, 520
Prus Maciej Piotr 378, 487
Prussak Maria 354
Przebinda-Niemczyk Katarzyna 353, 356
Przerwa-Tetmajer Kazimierz 185
Przybylski Ryszard K. 306
Przybyszewska Dagna 424
Przybyszewski Stanisław 424
Przymuszała Beata 543, 549
Przystasz Bronisław 306
Przywara Paweł 580
PS 434
Puchalska Mirosława 272, 538
Pugaczowa Ała 370
Pułaczewska Hanna 105
Pułka Leszek 517
Pustkowiak Patrycja 102, 603
Puszko Kamil 350
Pynchon Thomas 237
Pysiak Krzysztof 124
Pytko Tomasz 465
Pyzik Agata 61, 62, 74
- R**
Raabe Katharina 448
Rabelais François 596
Rabenda Jan Jo 15
Rabizo-Birek Magdalena 29, 79, 86, 100, 105, 387, 388, 391, 392, 393, 394, 493, 494, 503, 517, 518, 522
Racine Jean Baptiste 199, 208, 214, 215
Raczyński 29, 164, 412

- Radkiewicz Małgorzata 76
 Radłowska Renata 505, 519
 Radziwiłłówna Barbara 583, 585, 588,
 589, 595, 596, 597, 603
 Radziwiłowicz Jerzy 314
 Radziwon Marek 31, 165, 354, 379, 413,
 414, 508, 519, 581, 603
 Rajcher Władysław 207
 Rakowski Tomasz 413
 Rakusa-Suszeńska Monika 66, 74
 Rasputin Grigorij 45
 Ratajczak Mirosław 125, 351, 359, 361,
 368, 378, 515
 Ratajczak Wiesław 61, 73, 392
 Ratuszna Hanna 487
 Rau Anna 240
 Raukuć Magdalena 105
 Regulski Rafał 350
 Rejniak-Majewska Agnieszka 453
 Rejtan Tadeusz 278
 Rejter Artur 310, 353, 522
 Remiezowicz Eryk 55, 56
 Reszke Robert 293
 Rewaj Joanna 76, 105
 Reymont Władysław 29, 378, 514, 515
 Ricard François 30
 Riedelski Paweł 422
 Rimbaud Arthur 105, 523
 Robert Maciej 147, 184, 185, 237, 257, 414,
 604
 Rodak Paweł 99, 350, 392
 Rodowicz Maryla 596
 Rogaczewski Grzegorz 49, 56, 57
 Rogala Anna 150, 166
 Rogalski Dariusz 293
 Rojek Przemysław 31, 465
 Rokita Jan Maria 94
 Rolicz Andrzej (właśc. Antoni Libe-
 ra) 213
 Rolicz Jerzy (właśc. Antoni Libera) 213
 Romanowicz Tomasz (właśc. Piotr
 Szewc) 487
 Rosati Weronika 96
 Rosenfeld Alvin 390
 Rosiek Stanisław 470
 Rosół Piotr Seweryn 465
 Rosset François 356
 Rousseau Jean Jacques 17, 18, 19, 26
 Różewicz Tadeusz 305, 360, 402
 Różycka Dorota 125, 452, 465
 Rudnicki Janusz 165, 359—381
 Rudzka Zyta 383—394, 456
 Rudzki Piotr 303
 Rusinek Michał 547
 Rusinek Wojciech 129, 146, 149, 166, 196,
 224, 226, 417, 418, 436, 452, 462, 463, 465,
 583, 602, 603, 604, 608
 Ruta-Rutkowska Krystyna 284, 287, 306,
 307
 Rutkiewicz Paweł 304
 Rutkowski Mariusz 75, 103
 Rybak Jerzy (właśc. Antoni Libera) 213
 Rybarczyk Agnieszka 604
 Rybicka Dorota 101
 Rybicka Elżbieta 99, 452
 Rycąbel Katarzyna 147
 Rychlicki Ryszard 99
 Rymkiewicz Jarosław Marek 484
 Rynkowski Ryszard 587
 Rzepczyński Bartosz 101
 Rżany Rafał 281, 462
- S**
- Sade Donatien Alphonse François de 326
 Sakowicz Krystyna 513
 Salij Jacek 39
 Samborska-Kukuć Dorota 215
 Samson Hanna 104
 Santorski Jacek 394
 Sarnicka Stefania 522
 Sartre Jean-Paul 28
 Sasinowski Alan 195, 219, 225, 236, 240,
 413, 581
 Sasko Paweł 355
 Saturczak Łukasz 436
 Satyr 434
 Sawa Grzegorz 460
 Sawicki Stefan 299
 Scherer Olga 365
 Schiller Friedrich 199
 Schlott Wolfgang 381
 Schlovka Oskar (właśc. Jerzy Pilch) 348
 Schopenhauer Joanna 205
 Schubert Franz 293
 Schulz Bruno 159, 320, 321, 362, 373, 377,
 378, 520, 528, 587, 588
 Sebastian, św. 591
 Séchenyi István 578

- Segal Kalman 305
Semczuk Małgorzata 272, 538
Sendecki Marcin 195, 354, 355, 380, 551
Seress Rezső 578
Sęczek Marlena 549
Shallcross Bożena 350
Sheerbart Paul Carl W. 17
Showalter Elaine 12
Shuty Sławomir (właśc. Sławomir Mate-
ja) 130, 176, 397
Sidowska Karolina 232, 240, 241
Siedlaczek-Mikoda Mirella 195, 355
Siemek Andrzej 29
Siemińska Anna 195, 488
Siemion Piotr 214
Sieniewicz Mariusz 51, 132, 133, 176, 196,
243, 395–416, 436
Sienkiewicz-Woskowitz Małgorzata 306
Sieprawski Marek 447
Sierakowski Sławomir 416
Sierocińska Renata 101, 233, 240
Sigmund Anna Maria 363, 373, 374
Sikora Marek 461
Sikora Władysław 351
Sioma Radosław 515
Sipko Katarzyna 519
Sisi (właśc. Elżbieta Barawska) 15
Siwecki Piotr 393
Siwor Dorota 459, 463, 465, 522
Skolimowski Jerzy 406
Skowron Sabina 520, 522
Skórczewski Dariusz 126
Skrendo Andrzej 285, 472, 519, 602
Skrobała Czesław A. 306
Skrok Zdzisław 465
Sloterdijk Peter 17
Słaby Żaneta 105
Sławiński Bohdan 74
Sławkowa Ewa 195
Słomak Iwona 414
Słomińska Natalia 439, 458, 461
Słowacki Juliusz 15, 46, 57, 143, 425
Smigasiewicz Beatrice 380
Smoleń Barbara 99
Smolka Iwona 547
Snerg-Wiśniewski Adam 35
Sobańda Anna 103
Sobeczko Tomasz 480
Sobieraj Sławomir 104
Sobieska Anna 548
Sobol Eugeniusz 257
Sobol Karol 304
Sobolczyk Piotr 226, 304, 406, 414, 602,
604
Sobolewska Anna 272, 468, 471, 472, 487,
538
Sobolewska Justyna 30, 101, 103, 147, 184,
215, 236, 238, 240, 257, 304, 321, 355, 414,
416, 432, 462, 463, 512, 519, 549, 581
Sobolewski Tadeusz 190
Socha Ryszarda 125
Sofokles 199, 215
Sokołowska Ela 67, 74
Sokołowska Katarzyna 452, 459, 460
Sokołowski Adam 602
Solecki Wiesław 480
Sołowiej Dominik 226
Sołtysik Marek 487
Sommer Piotr 218
Sonnenberg Ewa 75
Sosnowski Jerzy 64, 73, 104, 105, 124,
417–436, 440, 441, 513, 515, 522
Sowińska Renata 463
Sporniak Artur 317
Sprusiński Michał 483
Spychalski Mirosław 76
Stachowiak Anita 393
Stachura Edward 384
Stafford-Clarc Max 200
Stala Krzysztof 287
Stala Marian 310, 312, 341, 350, 351, 354,
356
Stala Zbigniew 126
Stanisław, św. 134
Staniszewski Andrzej 30, 75, 103, 127,
523
Stankowska Agata 74, 76
Stanowski Wiesław 101
Starobinski Jean 19
Staroniewska Anna 225
Stasiuk Andrzej 227, 241, 243, 312, 348,
355, 437–466, 520, 526, 580, 581, 586,
591
Staszewski Kazik 47
Staszic Stanisław 203
Stawiszyński Tomasz 102, 435
Stec Łukasz 195
Steenwyck Harmen 10

- Stefan, św. 578
 Steinbach Erika 114
 Steinfeld Thomas 460
 Stekel Scott 381
 Stempel Karina 333, 339, 356
 Stempka Anna 516
 Stępniewski Robert 547
 Stifer Adalbert 458
 Stokfiszewski Igor 196, 228, 241, 257, 407,
 413, 414, 465, 584, 601, 604
 Stomma Ludwik 356
 Storczyła Ewelina (właśc. Bernadetta Dar-
 ska) 101
 Straszewicz Czesław 365
 Strękowski Jan 352, 435, 516
 Strumyk Grzegorz 394, 518
 Strykowski Julian 467, 480, 481, 482, 483,
 489
 Strzałka Jan 317
 Strzelecka Marta 443, 463
 Strzemiński Władysław 520
 Stuhr Jerzy 276
 Stusińska Ewa 306
 Subbotko Donata 306
 Suchańska Marta 549
 Suchcicka Katarzyna 357
 Suchecki Jacek 256
 Sugiera Małgorzata 394
 Sumara Dagmara 603
 Swift Jonathan 207
 Synoradzka-Demadre Anna 199
 Szaket Jan (właśc. Konrad Cezary Kę-
 der) 100, 147, 350, 499, 515, 517, 561,
 580
 Szalewska Katarzyna 31
 Szalagan Alicja 76, 103, 196, 199, 241, 260,
 282, 305, 394, 436, 549, 604
 Szarota Piotr 214
 Szaruga Leszek 73, 103, 126, 158, 164, 240,
 260, 282, 488, 515, 581
 Szary-Matywiecka Ewa 272, 538
 Szczęblewska Anna 518
 Szczepański Tomasz 99
 Szczuka Kazimiera 30, 76, 105, 206, 214,
 374, 414, 501, 519, 520
 Szczukocki Marek (właśc. Janusz Rudnic-
 ki) 377
 Szczurek Marian 413, 434, 435
 Szczypiorski Andrzej 539
 Szekspir William 199, 204, 215
 Szembek Piotr 453
 Szestowicki Jakub 306
 Szewc Piotr 127, 260, 261, 280, 467–489
 Szkołut Tadeusz 99
 Szlachetka Małgorzata 70, 74, 117, 118,
 126, 226, 488, 604
 Szlachta-Misztal Justyna 520
 Sznajderman Monika 64, 241, 438, 448
 Sznicer Małgorzata 463
 Szostak Violetta 351
 Szóstak Anna 519
 Szpakowska Małgorzata 54
 Szpotański Jerzy 210
 Szuber Janusz 210, 305, 306
 Szul Roman 462
 Szumlewicz Katarzyna 65, 74, 88, 89, 100,
 548
 Szurek Joanna 353, 517
 Szwast Andrzej 461
 Szybowicz Eliza 76, 105, 255, 257, 379,
 414, 415, 478, 488, 517, 520, 522, 548
 Szydłowska Joanna 102, 127
 Szydłowska Waleria 15
 Szyma Rafał 56
 Szymanowski Karol 213
 Szymańska Adriana 125, 303, 484, 488
 Szymborska Wisława 348, 374, 466
- Ś**
 Ściepuro Arkadiusz 602
 Ślesicki Władysław 271
 Śliwiński Piotr 75, 80, 81, 103, 124, 195,
 334, 335, 336, 337, 344, 350, 351, 365, 366,
 369, 370, 373, 379, 393, 415, 481, 484, 491,
 515, 516, 526, 528, 529, 541, 548
 Ślusarczyk Wawrzyniec 227, 240
 Śmieja Florian 260
 Śmieja Wojciech 304, 602
 Śmietana Urszula 69, 74, 462, 518
 Śniecikowska Beata 194
 Śnieg Sandra 195, 240
 Śnieżko Dariusz 602
 Śpiewak Paweł 53
 Środa Magdalena 430
 Świdorski Bronisław 99, 517
 Świerczewski Karol 443
 Świerkosz Monika 522
 Świetlicki Marcin 80, 103, 220, 440

T

Tabaczyński Michał 126, 228, 241
Tabaszewska Justyna 46, 56
Tabor Katia (właśc. Manuela Gretkowska) 98
Tabor Wojciech 414
Tanalska Anna 299
Tanović Danis 190
Tański Paweł 214
Taranek Olga 76
Targosz Kamil 462
Tarnowski Władysław 424, 425
Tatarkiewicz Anna 73, 516, 518, 547
Taylor Charles 294
Teilhard de Chardin Pierre 44
Teleki László 578
Termer Janusz 487
Terradas Pau Freixa 100
Tesla Nikola 45
Tetera Aleksandra 414, 462
Tischner Józef 340
Tkaczyszyn-Dycki Eugeniusz 604
Toczyski Arnold 522
Tokarczuk Olga 75, 78, 80, 103, 126, 312, 412, 440, 456, 491–523, 526, 530, 549, 585, 586
Tokarz Bożena 152
Tołstoj Lew 206
Tołstoj Natasza 104
Tołstoj Tatiana 104
Tomala Stanisław 260
Tomasik Radosław 353, 354, 462
Tomasz, św. 39
Tomczok Marta (zob. też Cuber Marta) 74, 165, 380
Tomczuk Jacek 602
Tomczyk Łukasz 351, 547
Tomczyk Marta 435
Tomkowski Jan 441
Toniak Ewa 73
Topol Joachim 463
Topolski Maciej 406, 415
Toporska Barbara 280
Tramer Maciej 414
Trybuś Krzysztof 463, 592, 602
Trysiński Zbigniew 446, 465
Trznadel Jacek 348, 471
Tulli Magdalena 134, 525–550, 584
Tumidajewicz Anna 518

Turant Witold 196
Turgieniew Iwan 208
Tuwim Julian 312, 326, 336, 337
Twardoch Szczepan 51, 353
Twardochleb Bogdan 124
Twardowska Pola 415
Twardowski Jan 402
Tynecka-Makowska Słowinia 539
Tysza Adam 462
Tyszkiewicz Barbara 436

U

Ubertowska Aleksandra 30, 470, 478, 547
Uliasz Stanisław 446, 465
Ulicka Danuta 31, 206, 207, 214
Umińska Bożena 76
Uniłowski Krzysztof 29, 42, 50, 57, 115, 125, 127, 149, 153, 163, 164, 165, 168, 169, 174, 176, 194, 195, 352, 353, 354, 379, 381, 390, 394, 395, 398, 406, 413, 414, 415, 416, 439, 440, 459, 460, 464, 468, 474, 488, 492, 496, 515, 517, 519, 521, 522, 531, 548, 549, 591, 592, 597, 601, 602, 603, 604
Urban Jerzy 327
Urbaniaś Michał Paweł 415, 581
Urbaniaś Paweł 126, 354, 436, 508, 518, 519, 549, 603
Urbanowicz Janusz A. 55
Urbanowski Maciej 99, 105, 195, 214, 275, 281, 316, 350, 354, 356, 459, 465
Urbańska Agnieszka 522
Urbański Piotr 465

V

Varga Krzysztof 59, 64, 73, 80, 84, 99, 105, 125, 381, 393, 437, 465, 523, 547, 551–582
Verne Jules Gabriel 238
Villas Violetta 129
Voegelin Eric 53

W

W.K. 393
Wach Jarosław 116, 125, 147, 603
Wachowski Andy 35
Wachowski Lena 35
Wajs Renata 117
Wakar Jacek 215, 353

- Walczak Andrzej (właśc. Jerzy Sosnowski) 434
Walczewski Marek 271
Walser Robert 373
Waniek Henryk 462
Wantuch Waclaw 342
Wantuła Andrzej 334
Wapińska Malwina 103, 180
Warchała Michał 31
Warchał Magdalena 435
Warkocki Błażej 59, 60, 71, 76, 147, 465, 593, 596, 603, 604
Warzecha Andrzej 350
Wawrzyńczyk Jan 306
Wciórka Justyna 30
Wencel Wojciech 195, 419, 434, 436
Weps Daria 414
Weretiuk Oksana 105
Werner Andrzej 375, 464
Węgiel Małgorzata (zob. też Węgiel-Wnuk Małgorzata) 604
Węgiel-Wnuk Małgorzata (zob. też Węgiel Małgorzata) 549
Węgrzyniak Anna 549
Węgrzyniak Rafał 485
Wharton William 409
White Hayden 535
Wiater Mariola 100
Wiatr Anna 603
Wickowska-Maciąg Liliana 523
Wiech Anna 196
Wieczorek Bartosz 215
Wieczorek Marcin 351
Wiedemann Adam 99, 306, 380, 393, 493, 515, 547
Wiegandt Ewa 452, 460, 469, 488, 544, 545, 549
Wieliczko Karolina E. 519
Wienczek Agnieszka 461
Wierzejska Jagoda 102, 196, 253, 257, 520
Wilczyńska Olga 523
Wilczyński Marek 460, 535
Wilde Oscar 199, 215
Wildstein Bronisław 215, 355
Wilengowska Joanna 29
Wilk Marcin 132, 147, 415, 434, 435, 603
Wilk Paulina 281
Wilson Richard 200
Winiarski Jakub 352, 414
Winiecka Elżbieta 31, 218, 225, 354
Winnicka Ewa 127
Winterson Jeanette 65
Wirpsza Witold 272, 280
Wiśniewska Agnieszka 190, 191
Wiśniewska Aleksandra 194
Wiśniewska Lidia 75, 104, 360, 516, 518
Wiśniewski Grzegorz 37, 55
Wiśniewski Radosław 53
Wiśniewski Tomasz 215
Witkacy (właśc. Stanisław Ignacy Witkiewicz) 588
Witkowski Michał 30, 51, 168, 169, 194, 196, 257, 304, 305, 353, 381, 393, 416, 419, 420, 434, 439, 442, 461, 462, 518, 526, 530, 531, 548, 561, 563, 565, 580, 583—604
Witosz Bożena 195, 394, 466
Włodarski Marek 227, 240
Wnuk Edmund 379
Wodecka Dorota 356
Wojaczek Rafał 404
Wojak Magdalena 354
Wojciechowska Marzena 462
Wojcieszuk Anna 127
Wojda Dorota 356, 603
Wojewoda Anna 516
Wojewoda Beata 523
Wojewoda Justyna 353
Wojnowski Jan 166, 355
Wojtkiewicz Ola 172
Wojtowicz Aleksander 462
Wojtyła Karol 329
Wolańczyk Tomasz 306
Wolicka Elżbieta 456
Wolny Maja 201, 208, 523
Wolny-Hamkało Agnieszka 165, 355, 415
Wolski Jan 125, 380
Wołk Marcin 516
Wołowicz Magdalena 415, 436
Woolf Virginia 65, 565
Woroszyński Wiktor 547
Woźniakiewicz-Dziadosz Maria 105, 523
Woźnicka Agnieszka 101
Wódkowska Anna Karolina 380
Wójcik Anna Agnieszka 519
Wójcik Włodzimierz 101
Wójs Renata 126, 356, 523, 549
Wójtowicz Agnieszka 604

- Wroczyński Tomasz 530
Wróblewski Janusz 125
Wróblewski Maciej 76, 105, 125, 126, 127,
196, 521
Wrzosek Antoni (właśc. Piotr Szewc)
487
Wujec Henryk 440
Wujek Hilary 350
Wyka Marta 260, 261, 279, 353, 580
Wyskoczył Ewa 403
Wysłouch Sławomira 104, 465
Wysocki Grzegorz 415, 520
Wyspiański Stanisław 264, 326, 403, 487
- Y**
- Yeats William Butler 199
Young James E. 390
- Z**
- Zacharewicz Paweł 523
Zaczyński Marian 208
Zadros Krzysztof 353
Zadura Bohdan 260, 280, 378, 381, 383,
384, 392, 394
Zajac Edward 306
Zajdel Janusz A. 55
Zajdel Bartłomiej 306
Zakrzewska Joanna 518
Zalesiński Jarosław 126
Zaleska Zofia 549
Zaleski Marek 30, 73, 124, 126, 195, 353,
471, 472, 475, 488, 517, 525, 533, 547,
548
Zalewski Cezary 355, 466, 471
Zalewski Marek 360
Zaluski Krzysztof Maria 379, 380
Zámbó Jimmy 578
Zamorska-Przyłuska Ewa 435, 518
Zaniewicki Witold 288
Zanussi Krzysztof 190
Zapert Tomasz 353
Zapędowska Magdalena 497, 516, 547,
548
Zaremba Małgorzata 517
Zareba Jarosław 165
Zarych Elżbieta 305, 603
Zarzycka Justyna 125
Zastawny Krzysztof 381
- Zatorska Anna 99
Zawada Andrzej 306, 455, 483, 523
Zawadzki Andrzej 452, 464
Zawiszewska Agata 70, 74, 105
Zaworska Helena 99, 105, 260, 261, 280,
282, 353, 523
Zdanowicz-Cyganiak Katarzyna 74
Zdrojevska Aleksandra 125
Zduniak-Wiktorowicz Małgorzata 366, 367,
375, 380, 381
Zeidler-Janiszewska Anna 464
Zenon z Elei 225
Zgrzywa Jan 523
Ziątek Zygmunt 149, 151, 153, 164, 440,
441, 453, 466, 467, 487, 523
Zielińska Barbara 124
Zieliński Jan 29, 126
Ziemek Jacek 421, 435
Ziemkiewicz Rafał A. 33, 103, 228, 434,
515
Zieniewicz Andrzej 99, 105, 356, 375, 460,
466, 481, 523, 548, 549
Ziębińska Anna 390
Zimand Roman 480
Ziora Roksana 436
Ziółkowska Renata 121, 126
Zwinogrodzka Wanda 215
Zwolińska Barbara 29, 76, 105
Zychowicz Jacek 350
Zygmunt Tomasz 434
- Ż**
- Żakiewicz Zbigniew 455
Żarczyńska Małgorzata 523
Żeligowski Lucjan 290
Żeromski Stefan 260, 264, 383
Žižek Slavoj 143
Żmichowska Narcyza 546
Żmigrodzka Maria 206
Żukrowski Wojciech 277, 280
Żulczyk Jakub 238, 240
Żuliński Leszek 124, 434
Żuławski Andrzej 96, 98
Żuławski Jerzy 55
Żurawiecki Bartosz 602
Żurawski Sławomir 306
Żyłko Bogusław 125, 126
Żywiódek Artur 353

The Members

Sketches about Contemporary Prose Writers

Part 1

Summary

The Members is a collection of reviews and interpretations of the works by twenty-five writers, namely: Marek Bieńczyk, Jacek Dukaj, Izabela Filipiak, Manuela Gretkowska, Paweł Huelle, Ignacy Karłowicz, Zbigniew Kruszyński, Wojciech Kuczok, Antoni Libera, Maciej Malicki, Mirosław Nahacz, Daniel Odija, Kazimierz Orłoś, Marian Pankowski, Jerzy Pilch, Janusz Rudnicki, Zyta Rudzka, Mariusz Sieniewicz, Jerzy Sosnowski, Andrzej Stasiuk, Piotr Szewc, Olga Tokarczuk, Magdalena Tulli, Krzysztof Varga, Michał Witkowski.

The above-mentioned writers belong to three generations, yet when taking into account the time they made their debut on the literary scene, then the hiatus between the oldest and the latest works is about half a century. Therefore, both the writers representing the “older” generation (hence their artistic experiments with searching for their own forms, or their efforts to adjust to the marketing rules could be presented), and “younger ones,” who tend to transcend the borders of artistic decency and strive for a sort of “revolutionary innovation,” are in focus here.

Their literary and poetic oeuvre, as well as fame and concepts concerning such a dilemma as how to write fiction are therefore diverse. This variety or multilingualism faces the arguments put forward by scholars as well as critics, whose sketches compile *The Members*. Such compilation allowed for enhancing both differences in poetics and fundamental tendencies in the Polish prose of the last two decades. Each text includes a list of references which were offered by the authors who agreed to participate in this project.

The Members is thus an attempt to provide an individually rendered synthesis and reconstruction of a literary map after the year 1989, as well as a depiction of a variety of trends, poetics and personalities, and artistic distinctiveness of prose writers of the last two decades. There are many interesting phenomena in the Polish literature of the post-1989 period, at which time ideological, esthetic and market criteria were subject to change. The publishing market offered works of different artistic significance, and by authors whose world view was rather blurred, especially those making their debut at that time. This multi-author publication discusses issues that concern the definition of the canon/canons; contemporary criteria of evaluation; histories of literary careers; literary “phenomena”; the category of innovativeness and imitation; the problem of literature serving specific purposes; languages and strategies of literary description of “older and latest” literary works; concepts and literary (dis)illusions. Therefore, *The Members* offers a wide view of the literature published between 1989 and 2013 from the perspective of the publishing market, issues concerning the “prevailing media discourse,” “the centre” and margins, or literature’s entanglement in politics and sociology.

Personelle Zusammensetzung

Die Skizzen über zeitgenössische Prosaiker

Teil 1

Zusammenfassung

Personelle Zusammensetzung ist eine Sammlung von Besprechungen und Interpretationen des Werkes von fünfundzwanzig Autoren, darunter: Marek Bieńczyk, Jacek Dukaj, Izabela Filipiak, Manuela Gretkowska, Paweł Huelle, Ignacy Karpowicz, Zbigniew Kruszyński, Wojciech Kuczok, Antoni Libera, Maciej Malicki, Mirosław Nahacz, Daniel Odija, Kazimierz Orłoś, Marian Pankowski, Jerzy Pilch, Janusz Rudnicki, Zyta Rudzka, Mariusz Sienkiewicz, Jerzy Sosnowski, Andrzej Stasiuk, Piotr Szewc, Olga Tokarczuk, Magdalena Tulli, Krzysztof Varga, Michał Witkowski.

Diese Schriftsteller vertreten drei Generationen und die ältesten und neuesten von ihren Debütwerken erschienen in einem Zeitraum von ungefähr fünfzig Jahren. Im Blickpunkt stehen daher sowohl die „älteren“ Schöpfer, die durch künstlerische Experimente nach eigenen Ausdrucksmitteln suchen und sich den Marketingprinzipien anzupassen versuchen, als auch die „jüngeren“, die Grenzen der künstlerischen Schicklichkeit überschreitenden Autoren, die sich als Ziel „revolutionäre Innovation“ vornehmen.

Die in dem Buch erscheinenden Schriftsteller unterscheiden sich voneinander in Werk, Popularität, Poetik und belletristischen Ideen. Diese Verschiedenheit oder „Mehrsprachigkeit“ wird mit den Kommentaren der Literaturforscher und Kritiker konfrontiert, deren Skizzen die *Personelle Zusammensetzung* beinhaltet. Eine bestimmte Auswahl von Schriftstellern ermöglichte, sowohl unterschiedliche Poetiken zu erfassen, wie auch die grundlegenden Tendenzen in der polnischen Prosa der letzten zwanzig Jahre zu finden. Jedem Text wurden von seinem Verfasser biografische und bibliografische Informationen beigelegt.

Das Buch ist also eine spezifische Synthese und Rekonstruktion der literarischen Karte Polens nach 1989 und ein Versuch, die ganze Vielfalt der literarischen Strömungen, Poetiken, Persönlichkeiten und künstlerischer Ausdruckskraft der in den letzten zwanzig Jahren schaffenden Prosaiker darzustellen. Nach 1989 werden in der polnischen Literatur viele interessante Erscheinungen beobachtet. Verändert haben sich ideologische, ästhetische und marktgerechte Kriterien der Kultur. Auf dem Verlagsmarkt erschienen die verschiedenen Wert und ziemlich verdächtige Weltanschauung repräsentierenden Werke von den besonders damals debütierenden Autoren. Im vorliegenden Sammelband werden also folgende Fragen behandelt: die Definition des Literaturkanons/der Literaturkanone, heutzutage geltende Bewertungskriterien, die Geschichten von literarischen Karrieren, literarische „Phänomene“, Innovation und Nachahmung, „projizierende“ Literatur, Sprache und Methoden der Schilderung von der „neuen und neuesten“ Literatur, literarische Ideen und (Des)Illusionen. Die in dem Zeitraum 1989- 2013 veröffentlichten literarischen Werke werden in dem Band unter dem Gesichtspunkt des Verlagsmarktes, der „Vorherrschaft des medialen Diskurses“, des „Zentrums“ u. der Nebensachen oder Verwicklung der Literatur in Politik und Soziologie betrachtet.